

80. møde.

Søndag den 14. maj kl. 19.

Formanden: Den på dagsordenen opførte sag kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Første behandling af forslag til lov om afgørelse af de mellem visse organisationer af arbejdsgivere og arbejdere bestående uoverensstemmelser.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1715, fremsættelsen i tidenden sp. 3704).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Per Hækkerup: Når jeg på mit partis vegne giver tilslutning til det fremsatte lovforslag, sker det uden glæde. Mit partis principielle standpunkt er velkendt. Socialdemokratiet mener, det er bedst, hvis arbejdsmarkedets parter selv kan ordne deres overenskomstforhold. Vi tror, at det i det lange løb giver de mest tilfredsstillende forhold på arbejdsmarkedet. Vi har derfor kunnet give fuld tilslutning til den holdning, regeringen har indtaget i den nuværende overenskomstsituation, den holdning, som kom til udtryk i den erklæring, som den højtærede statsminister på regeringens vegne afgav her i tinget i november måned, en erklæring, hvori regeringen for sit vedkommende udtrykte forventning om, at parterne på arbejdsmarkedet ville løse deres mellemværende ved forhandling, og forventning om, at parterne, såfremt det skulle komme til konflikt, da selv ville finde en afslutning på konflikten. Det er denne holdning, som har fundet udtryk i den højtærede statsministers utrættelige forsøg på, hver gang forhandlingstråden var bristet, da atter at knytte den.

Vi finder, at den højtærede statsminister har haft held til ved gentagne lejligheder

at få sat nye forhandlinger i gang. Det lykkedes vedrørende overenskomsterne inden for jernindustrien, hvor resultatet som bekendt blev, at der blev udarbejdet et nyt mæglingsforslag, et mæglingsforslag, som ved den efterfølgende afstemning blev vedtaget af begge parter. Det lykkedes også, for så vidt angår transportgruppen, hvor der ligeledes — så vidt vi har forstået — efter besværlige og langvarige forhandlinger blev stillet et nyt mæglingsforslag, der på tilsvarende måde som for jernindustriens vedkommende ved den efterfølgende afstemning blev godkendt af transportgruppens arbejdere, men forkastet af gruppens arbejdsgivere. Vi bestrider naturligvis ikke, at det er arbejdsgivernes ret at forkaste et stillet mæglingsforslag; men det er vel nok et spørgsmål, om de har gjort samfundet nogen tjeneste ved denne forkastelse. Jeg tror, de fleste vil have deres velbegrundede tvivl derom.

Regeringens linje i overenskomstsituationen har altså været forhandlingens, og denne linje har i betragtelig grad båret frugt. Situationen er jo den, at hvis arbejdsgiverne på transportområdet havde vedtaget mæglingsforslaget, ville vi faktisk fra i morgen ikke have haft nogen konflikt løbende. Det gælder jo, at på det tilbageværende område, landbrugsområdet, stemmes der i disse dage for en del af gruppens vedkommende, medens vi netop i dag har fået meddelelse om, at slagterierne og slagteriarbejderne har vedtaget mæglingsforslaget for deres område, og vi ligeledes — og det tror jeg man har lov til at tage som et udtryk for ønsket om, at nu må konflikterne bringes til ophør — har fået meddelelse om, at man på landbrugsområdet er nået til enighed om, at den løbende strejke suspenderes, medens der stemmes. Der er hermed vist en imødekommenhed over for ønsket om at nå til fred på arbejdsmarkedet, som jeg kun synes vi kan være tilfredse med.

Men i denne situation — hvor vi efter mere end en måneds konflikt med alt, hvad dertil hører af ubehageligheder og spændinger og uro og i ikke ringe udstrækning, i en række tilfælde, voksende bitterhed og modstand mellem befolkningsgrupper indbyrdes — i denne situation, hvor vi er ved at nå til at få dette afsluttet, vælger transportgruppens arbejdsgivere at sige nej og der-

[Per Hækkerup.]

med at fortsætte den løbende konflikt, som tilmed i løbet af nogle dage vil blive udvidet, så at en række af de områder, som nu er kommet eller skal i arbejde, atter trues med at blive udsat for standsninger, simpelt hen fordi transporten til de pågældende virksomheder ved den udvidelse, som kan forventes, såfremt konflikten løber videre, i løbet af nogle dage i ret stor udstrækning vil gå i stå.

Vi har den opfattelse — og her er vi enige med den højtærede arbejdsminister — at nu synes det, som om forhandlingsmulighederne er udtømt. Der er ikke tvivl om, at vi alle helst så, at det havde været muligt atter at få optaget forhandlinger til en hurtig afvikling af den løbende konflikt, men der er næppe mange, der tror på, og som kan øjne nye forhandlingsmuligheder.

Jeg vil gerne i den henseende have lov til at henvise til udtalelser, som Arbejdsgiverforeningens formand i går har fremsat til pressen, og hvoraf det fremgår, at han på det direkte spørgsmål om, hvorvidt han tror at der fortsat er forhandlingsmuligheder, svarer: „Jeg kan ikke se en sådan mulighed.“ Når det er tilfældet, er det vel forståeligt, at også vi andre må konstatere, at der ingen mulighed er for gennem optagelse af nye forhandlinger at nå frem til en afvikling af konflikten.

Hermed og med muligheden for, at konflikten, hvis den fortsætter, yderligere udvides, og på baggrund af, at konflikten har været i godt en måneds tid, er vi kommet i den ekstraordinære situation, som gør det ekstraordinære indgreb fra statsmagtens side til en simpel samfundsmæssig nødvendighed. Jeg tror, at praktisk taget hele befolkningen er enig i, at nu må konflikten bringes til standsning, og jeg tror, at det meget store flertal af lønarbejdere og andre lønmodtagere i Danmark vil være enig i, at arbejdsgivernes nej ikke må få de uoverskuelige konsekvenser, en forlængelse og udvidelse af konflikten vil medføre. Jeg mener derfor også at have forstået, at der her i tinget er en altovervejende stemning for, at nu er tidspunktet kommet, da lovgivningsmagten må træde ind i billedet for at få arbejdskampen bragt til ophør.

Regeringen har valgt at lade statsind-

grebet få form af et forslag om, at mæglingforslaget ophøjes til lov, og ikke form af et forslag om voldgift. Det er vi i socialdemokratiet tilfredse med. Vi tror, at det hurtigst giver den ro på arbejdsmarkedet, som alle længes efter, og vi må i den givne situation og også på baggrund af den principielle opfattelse, vi har, afvise et eventuelt forslag om voldgift. Når jeg siger et eventuelt forslag om voldgift, hænger det sammen med, at jeg i dagspressen har set, at vi måske kan vente, at de to oppositionspartier, venstre og de konservative, vil stille forslag om voldgift. Det ærede medlem hr. Poul Sørensen har i Berlingske Tidende i dag udtalt sig således om spørgsmålet — jeg beder den højtærede formand om tilfaldelse til et citat nu og senere —

„Så vidt jeg kan se, kan der være to fremgangsmåder at vælge imellem. Den første er en voldgiftsordning, som klarer sagen op, efter at området er gået i arbejde. Den anden er at ophøje til lov det oprindelige mæglingforslag, som både arbejdsgiveres og arbejderes ledelse har anbefalet.“

Jeg synes, det er bemærkelsesværdigt, at det ærede medlem opererer med det oprindelige mæglingforslag, ikke med det seneste mæglingforslag, som lige har været ude til afstemning, men det tidligere mæglingforslag, som jo nu må betragtes som historie.

Jeg tror, det vil interessere landets lønmodtagere at lægge mærke til, at det er det gamle mæglingforslag, det ærede medlem tager som udgangspunkt, idet forholdet som bekendt er det, at det gamle mæglingforslag var ringere set fra arbejdernes synspunkt end det sidst stillede mæglingforslag.

Jeg har også bemærket, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen, ligeledes i Berlingske Tidende, udtaler som sit synspunkt:

„Et lovgivningsindgreb i den foreliggende situation må derfor for mig at se bygge på voldgift.“

Jeg synes, at såvel det høje ting som offentligheden har et rimeligt krav på at få at vide — hvis de to partier stiller forslag i overensstemmelse med disse udtalelser til dagspressen — om folketinget skal give en voldgiftsdomstol visse direktiver for dens arbejde, og hvis det er tilfældet, da hvilke direktiver. Hvis ikke der skal gives

[Per Hækkerup.]

direktiver, er det da meningen, at voldgiftsretten skal begynde sagsbehandlingen, jeg havde nær sagt på bar bund, på nyt grundlag uden hensyn til det stillede og af arbejderne godkendte mæglingsforslag?

Denne uklarhed og den forsinkelse af problemernes løsning, der følger af at vælge voldgiftsvejen, undgår man ved at acceptere det af regeringen fremsatte forslag om, at mæglingsforslaget ophøjes til lov.

På mit partis vegne skal jeg tilsige en hurtig behandling af det fremsatte lovforslag.

Erik Eriksen: Ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Per Hækkerup, begyndte med at give tilslutning til lovforslaget, men det var uden glæde, sagde det ærede medlem.

Jeg kan for mit vedkommende hverken give udtryk for glæde eller tilslutning. Jeg har allerede ved tidligere lejlighed her i tinget givet udtryk for venstres syn på arbejdskonflikter og deres forløb. Jeg har ligeledes for en måneds tid siden bekendt mig til den opfattelse, at transportområdet indtager en nøgleposition — naturligvis. Det er ganske klart, at den arbejdskamp, vi har gennemlevet nu i over en måned, må bringes til afslutning. En udvidelse af transportstrejken kan træde i kraft i løbet af få dage. Varslet herom er jo allerede fremsat, og følgerne heraf vil være meget alvorlige; så langt er vi ganske enige.

Den høje regering, navnlig da den højtærede statsminister på den samlede regerings vegne, har med mellemrum og med forskellige ord givet udtryk for, at de to parter selv må forhandle sig til rette. Nu hørte vi, at socialdemokratiets ærede ordfører søger at dække den kovending, der her er sket, ved at citere nogle helt selvfølgelige ord, som Arbejdsgiverforeningens formand har sagt. Det er vist egentlig temmelig illustrerende.

Den højtærede arbejdsminister fandt sig også foranlediget til i sin fremsættelsestale

at rette en tak til den højtærede statsminister for den ihærdighed, som statsministeren har udvist i den tid, der er gået under arbejdskonflikterne. Jeg tvivler da ikke et øjeblik på, at den højtærede arbejdsminister havde en virkelig god mening med sine ord, men det forekommer mig unægteligt, at den højtærede arbejdsminister ikke drog den logiske slutning af sine ord om statsministerens ihærdighed, nemlig den, at det har vist sig at være en grumme dårlig politik, statsministeren og regeringen har ført.

Jeg skal i denne forbindelse pege på den utilfredshed, den bitterhed, vi er vidne til i snart sagt alle samfundskredse. Der er samlet ved til et bål, vi nok skal komme til at se blusse i den kommende tid. Og hvorfor? Ganske enkelt fordi regeringen konsekvent er veget udenom. Det er i hvert fald min faste overbevisning, at havde regeringen givet tilslutning til den samarbejdslinje, som oppositionen for over en måned siden lagde op til med sit forslag om standsning af arbejdskonflikterne, havde meget set anderledes ud, navnlig med fremtiden for øje. Jeg er desværre ret overbevist om, at vi hurtigt vil komme til at opleve ubehagelige ting i form af forskellig uro rundt om på arbejdspladserne.

Om selve lovforslaget, som det her foreligger til behandling, er der ikke forfærdelig mange ord at sige. Det er let overskueligt. Det tager jo ganske enkelt sigte på at bringe konflikterne til ophør i de fag, der er omfattet af afstemningsgruppe VII; dér skal man optage arbejdet på grundlag af det sidst stillede mæglingsforslag. Nu rettede socialdemokratiets ærede ordfører i denne forbindelse nogle spørgsmål til det konservative folkepartis formand, og jeg skal ikke gå nærmere ind derpå, men må dog sige, at ministeren jo notorisk havde to mæglingsforslag at vælge imellem, nemlig det oprindelige og det ændrede forslag, og den højtærede minister valgte det sidste, skønt det ikke var anbefalet af begge parter. Ministerens tale indeholdt ikke så meget

[Erik Eriksen.]

som en eneste bemærkning til belysning af, hvorfor han foretrak det ene forslag fremfor det andet, og der kan vel på den foranledning, som socialdemokratiets ærede ordfører har givet, være grund til at spørge: hvad er ministerens saglige og arbejdsretlige begrundelse for at søge det sidste mæglingforslag ophøjet til lov fremfor det første?

Jeg vil ikke lægge skjul på, at jeg er ængstelig for konsekvenserne af det, ministeren foreslår, for det spørgsmål melder sig dog: hvorledes vil udviklingen komme til at forme sig på alle de øvrige fagområder, der for over en måned siden stemte ja? Vil det, regeringen i dag foreslår, ikke komme til at betyde, at disse andre, om jeg så må sige, ja-områder vil søge at tilkæmpe sig de samme fordele, som nu opnås af dem, der i første omgang stemte nej? Der er vel også grund til at spørge, om vi ikke netop hermed lægger grunden til ny uro, til ny løn- og arbejdsglidning og andet. Der er vel grund til at spørge, om samfundet og erhvervslivet virkelig kan holde dertil. Og er det egentlig ikke uret imod dem, der enten som menige medlemmer eller som ledere i sin tid allerede i første omgang stemte ja? Der kan dog vist være nogen grund til at overveje disse ting. Det er for mig at se en farlig forskelsbehandling til skade for dem, der fulgte deres lederes råd og henstilling om at stemme ja til det første mæglingforslag.

Med den udvikling, der længe har fundet sted inden for det danske samfund, vil jeg gentage, at jeg mener, det er utilrådeligt at følge den af ministeren anviste vej, og jeg kan derfor ikke se rettere, end at tankerne uværgeligt må gå i retning af en eller anden form for voldgift eller nævnsafgørelse. Jeg hørte jo nok, at socialdemokratiets ærede ordfører udtalte sig herimod, og det forbavser mig, men det skal jeg senere vende tilbage til.

Da venstre og det konservative folkeparti den 12. april fremsatte vort forslag, pegede vi over for regeringen på såvel voldgift som på mæglingforslagets ophøjelse til lov, og det var såre naturligt, at vi gjorde det. Mæglingforslaget for jern- og metalindustrien var anbefalet af begge parters ledelse, hvorimod det var anderledes på transportområdet, idet arbejdernes ledelse

på dette område ikke havde anbefalet forslaget vedtagelse, og derfor fandt vi det rimeligt at åbne en udvej for, at et uvildigt organ kunne træffe afgørelsen i striden på dette område.

I den situation, hvori vi nu befinder os, har ingen af hovedorganisationernes ledelse anbefalet det sidste mæglingforslag, og derfor må det dog være rimeligt at understrege, at så er det endnu mere uheldigt at ophøje det til lov og dermed tage parti for den ene af parterne, for det ville jo være det, vi gjorde. En uvildig afgørelse må dog her være at foretrække, og jeg har ikke noget imod at sige til det ærede medlem hr. Per Hækkerup i anledning af det, han sagde, at et sådant organ i den kendelse, det skulle nå frem til, naturligvis skulle tage hensyn til de løn- og arbejdsvilkår, der er opnået for de øvrige overenskomstområder. Er det ikke en såre naturlig tankegang? Det må dog være den bedste måde at få den løbende arbejdskonflikt inden for transportfagene bragt til afslutning på. Derfor mener vi i min gruppe, at det, således som situationen har udviklet sig, er nødvendigt at finde frem til en sådan uvildig afgørelse, og jeg vil virkelig håbe, at vi i det udvalg, som jeg går ud fra bliver nedsat nu efter denne førstebehandling, kan nå frem til noget positivt på dette område og ad den vej, jeg her har peget på.

Jeg vil slutte med at sige, at for mig er det ganske indlysende, at dette forårs begivenheder ikke tåler gentagelse, og, som jeg sagde før, at det forbavtede mig lidt, at socialdemokratiets ordfører så uforbeholdent kunne sige nej til tanken om voldgift. Der er vel næppe andre end socialistisk folkeparti og socialdemokratiet, der er tilhængere af det, vi har oplevet i dette forår. Jeg vil tro, at det radikale venstre i så henseende er ganske enig i mine betragtninger, og derfor forbavser det mig, at det så kategorisk siges, at det vil man ikke. Jeg er overbevist om, at det nok skal vise sig, at med henblik på erhvervslivets fremtidige stilling er det meget bitre erfaringer, vi har høstet.

Jeg skal ikke sige mere her ved første behandling, men jeg beder altså om, at man i udvalget vil interessere sig for tanken om voldgift, for tanken om et uvildigt organ til at sætte tingene på plads. Jeg tror,

[Erik Eriksen.]

det er helt nødvendigt, at vi følger den vej, om vi vil sikre os den ro, der mere end nogen sinde før er nødvendig på arbejdsmarkedet.

Poul Sørensen: Det er jo en ganske usædvanlig begivenhed, at man indkalder folketinget med et døgnns varsel til møde på en søndag eftermiddag. Vi skal imidlertid ikke beklage os over betingelserne; vi har længe ment, at folketinget måtte gribe ind over for arbejdsstandsningerne. Og så forvirret, som situationen er blevet i de uger, i hvilke man har ladet det hele løbe, var det på høje tid, der blev taget et initiativ fra den høje regerings side. Alligevel kan der være grund til at gøre nogle bemærkninger om den måde, det hele er grebet an på.

Efter at den højttærede statsminister i en måned har nægtet at høre på vore anmodninger om en indgriben, lod han i går radiolytterne vide, at han havde indkaldt folketinget så tilpas, at partigrupperne kunne drøfte regeringens initiativ forud for mødet i salen, nemlig kl. 14. Men næsten i samme åndedrag erklærede han, at han ikke kunne sige, om der kom noget forslag, før regeringspartierne havde holdt møde, også kl. 14.

Det er imidlertid ikke blot statsministerens optræden forud for det indgreb, der er foretaget, der har båret præg af manglende realitetssans — bl. a. derfor kan heller ikke jeg deltage i den lovprisning, som statsministeren fik af arbejdsministeren — men dette gælder både den rent øjeblikkelige situation og de nærmest forudgående måneder. Tingene har i sandhed fået lov til at gå deres skæve gang, og der er hverken taget det fornødne hensyn til valutastillingen eller til samfundets hele økonomiske situation. Det er, som om landet har været uden regering i disse måneder. Jeg kan helt slutte mig til den betragtning, der blev gjort gældende i en ledende artikel i Politiken den 11. maj, hvori det bl. a. hedder — jeg beder om formandens tilladelse til et par citater —:

„Man har i disse måneder savnet et myndigt statsministerord. Men det udeblev. Tingene fik lov til at køre.“

Det konservative folkeparti har det principielle standpunkt, at det moderne sam-

fund hverken kan eller bør tolerere ødelæggende arbejdskampe. Det var dette standpunkt, der fandt udtryk i det forslag, som vort parti fremsatte sammen med partiet venstre her i tinget den 12. april i år. Men regeringen ville ikke lytte til vort råd. Den havde sin egen mening — eller måske rettere mangel på mening — om, hvordan situationen skulle gribes an. Men vi har ret til at sige, at alt, hvad vi har oplevet i den siden da forløbne periode, har bekræftet, at vort standpunkt var det rigtige, og at samfundet burde have grebet ind på et tidspunkt, hvor ødelæggelserne endnu kunne begrænses.

Det var med sin bombastiske og uforudseende udtalelse på Landsorganisationen De samvirkende Fagforbunds informationsmøde i Odense den 19. marts, at statsministeren så at sige låste hele situationen fast og bandt sine hænder på en måde, der er kommet til at koste dyrt. Statsministeren sagde ved denne lejlighed:

„Det er fortsat regeringens — og jeg understreger: den samlede regerings — opfattelse, at arbejdsmarkedets parter selv må klare overenskomstfornyelsen fuldt ud. Der kan måske anlægges forskellige vurderinger på mæglingsforslaget, men det forekommer mig umiddelbart, at det indeholder gode fremskridt specielt for de lavestlønnede. Spørgsmålet er nu, om man ved urafstemningen vil godtage mæglingsforslaget, eller om man vil have arbejdskamp. Regeringen blander sig ikke ind deri.“

Ja, sådan sagde statsministeren virkelig dengang. Men i dag må han lade regeringen blande sig i arbejdskampen. Vi bebrejder ham det ikke, men vi bebrejder ham, at han ikke i rette tid kunne indse, at dette måtte blive en nødvendighed. Så kunne meget være sparet. Den arbejdskamp, vi har oplevet i disse måneder, har medført, at der er tabt et større antal arbejdsdage end ved nogen anden arbejdskamp siden krigen. Metalarbejderstrejken varede i 19 dage, den omfattede 100 000 mand og medførte, at 1,9 mill. arbejdsdage gik tabt. Inden for transportområdet har 15 000 mand strejket i 27 dage og sat 400 000 arbejdsdage over styr. Slagteriarbejderkonflikten har yderligere medført et tab på 100 000 arbejdsdage. Sammenlagt er der

[Poul Sørensen.]

således indtil nu tabt 2,4 mill. arbejdsdage eller mere end dobbelt så meget som under den store konflikt i 1956, der endnu står som et mørkt punkt i erindringen; ved den lejlighed tabtes der 1 086 000 arbejdsdage.

Ser vi på, hvad konflikten har kostet den enkelte strejkende arbejder, får vi et klart indtryk af det meningsløse i disse arbejdskampe. Forbedringerne i henhold til det supplerende mæglingsforslag vil ikke i lange tider give det samme i lønforbedringer, som strejken har kostet hver enkelt arbejder i tabt arbejdsfortjeneste.

Man har af og til hørt medborgere anlægge den betragtning — som jeg ikke deler — at det kunne være nyttigt at have en socialdemokratisk regering i tilfælde af arbejdskonflikter. Dette indtryk, som socialdemokratiet utvivlsomt har draget fordel af, har den højtærede statsminister ved sin mangel på initiativ og ledelse i disse måneder én gang for alle sat over styr.

Jeg har også lov til at sige, at det, vi har oplevet, har vist os, at de nuværende forhandlingsregler ikke er anvendelige. Heller ikke på dette punkt har man villet lytte til vore ord. Vore repræsentanter i arbejdsretskommissionen har fra den første dag udtrykt deres skepsis over for forhandlingsreglerne. Denne skepsis er nu blevet sørgeligt bekræftet. Som det hele har udviklet sig, er der grund til at udtrykke alvorlig bekymring med hensyn til forligsinstitutionens fremtid. Det er første gang, forligsinstitutionen har stillet sig til rådighed for statsmagten på den måde, det her er sket. Den har i den foreliggende situation fungeret som et rent embedsmandsorgan. Dette kan ikke undgå at svække forligsinstitutionens autoritet i folks bevidsthed. Den har hidtil været opfattet som et upartisk led i overenskomstforhandlingerne, men som et sådant kan den ikke længere bedømmes.

Nu står vi altså med et mæglingsforslag, som regeringen ønsker vi skal ophøje til lov. Forslaget er vedtaget på arbejderside, men forkastet af arbejdsgiverne, og jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg er uhyre ængstelig ved det, regeringen her er i færd med at gøre. Når man vil bringe konflikten til afslutning ved at ophøje netop dette mæglingsforslag til lov, kan jeg ikke se rettere, end at man meget let åbner for betydelige vanskelig-

heder på andre områder. Har regeringen taget dette i betragtning? Med hele den usikkerhed, der har præget regeringens holdning, er der grund til at nære alvorlig ængstelse for, at en uensartet behandling af de forskellige grupper, således som der her bliver tale om, kan skabe bitterhed mange steder. Jeg skal da heller ikke nægte, at vor sympati i dag må være hos de arbejdere, som har stået vagt om produktionen, og som fulgte det råd, deres ledere oprindeligt gav dem, ved at godkende det første mæglingsforslag. Må dette være et svar til den ærede ordfører for socialdemokratiet.

For det er jo netop den omstændighed, at der foreligger to mæglingsforslag, som komplicerer hele situationen. Det første blev anbefalet af ledelserne for begge parter, men kun godkendt af arbejdsgiverne, medens det andet kun blev anbefalet og godkendt af arbejderne. Ved nu at fremsætte forslag om, at det sidste mæglingsforslag ophøjes til lov, griber regeringen ind i arbejdskonflikten på en måde, der er unødigt partisk. Regeringen har jo nemlig også en anden mulighed for at standse konflikten. Det synes den højtærede arbejdsminister at have overset i sin fremsættelsestale. Vort råd til den høje regering er, at den benytter denne anden mulighed. Da der nu foreligger to mæglingsforslag og hver af de to parter har foretrukket sit, opfordrer vi den høje regering til at henvise hele sagen til afgørelse ved en voldgiftsret, så at arbejdsstandsningerne straks bringes til ophør, hvorefter voldgiftsretten kan søge at udrede trådene. Hvad selve opgaven for en sådan voldgift skal være, kan drøftes. Personlig er jeg af den opfattelse, at grundlaget for denne voldgiftsrets opgave må være: som minimum det første mæglingsforslag og som maksimum det sidst stillede mæglingsforslag.

Det er for så vidt helt uforståeligt, at regeringen slet ikke har overvejet denne langt klogere mulighed, idet den jo indgår som et væsentligt led i det radikale venstres program, der taler om, at folketinget i en situation som den foreliggende kan instituere en voldgift. Når det radikale venstres ordfører efter mig får ordet, vil jeg med interesse lytte til, hvad han har at sige om voldgiftstanken. Skal det foreliggende forslag tages som et udtryk for, at det radikale venstre har opgivet denne tanke?

[Poul Sørensen.]

Her var der dog ellers en situation, der var oplagt til at søge tanken ført ud i livet. Jeg beder det høje ting og offentligheden forstå, at for det konservative folkeparti er voldgiftstanken ikke blot et middel, der vil være godt anvendeligt til at løse den rent øjeblikkelige situation. Når vi efter disse måneder alvorligt skal drøfte, hvorledes arbejdsmarkedets forhold i fremtiden skal lægges til rette, vil det på ny være vort standpunkt, at lovgivningsmagten åbent udtaler sig for, at stridigheder kan afgøres gennem en voldgift, som udelukker arbejdskampe og øver ret og skel til begge sider. Helst så vi naturligvis, at arbejderne og arbejdsgiverne selv inddrog voldgiftstanken som en bestanddel af deres indbyrdes aftaler; det er jo allerede forsøgt på visse sekundære områder. Jeg anerkender fuldt ud den betragtning, at det vil være det lykkeligste for alle i vort land, om parterne selv var i stand til at klare problemerne; men kan de ikke det, må statsmagten sikre befolkningen imod at blive bragt i en situation som den, vi har oplevet gennem disse sidste uger.

Jeg har under tidligere debatter understreget, hvad også afdøde statsminister H. C. Hansen engang meget stærkt gjorde opmærksom på, at der findes en stor tredjepart i vort land, en betydelig befolkningsgruppe, som står uden for arbejderne og arbejdsgivernes rækker, men som meget ofte kommer til at undgå de for arbejdskampene og deres følger. For det konservative folkeparti er det meget magtpåliggende, ja, helt afgørende, at denne befolkningsgruppe ikke bliver overset. Måske lykkes det i nattens løb at bringe fred til land og by; men er der nogen, som tvivler på, at det bliver en dyrekøbt fred?

Når man tænker på de skader, som i disse måneder er forvoldt i vort økonomiske liv, skader, som kunne være undgået eller begrænset, hvis landet havde haft en fast og myndig ledelse, er det unægtelig med bekymring, man tænker på, at de store og alvorlige beslutninger, som det snart kan blive nødvendigt at træffe, skal træffes af denne svage regering. Inden folketinget tager ferie, vil der blive lejlighed til at drøfte disse ting, men jeg har ikke villet undlade at gøre opmærksom på, at der er

en nær forbindelse mellem de problemer, vi i aften skal tage stilling til, og de problemer, som vil møde os senest til efteråret.

Baunsgaard: Folketinget står i dag i den situation at skulle tage stilling til afblæsning af en konflikt, hvis meningsløshed er åbenbar for de fleste. At folketinget må gribe ind, således som situationen er låst fast, kan ingen være i tvivl om, og de, der i dag vil anfægte folketingets ret og dets pligt til at gribe ind, gør det ud fra motiver, som intet har med hensynet til befolkningens og samfundets trivsel at gøre; de må have andre ønsker end det at skabe ordnede forhold på arbejdsmarkedet. At forholdene er således, at folketingets indgriben ikke kan siges at være uden betydelige komplikationer, skyldes det forløb, som hele overenskomstsituationen har haft denne gang.

Jeg bemærkede, at den højtærede arbejdsminister anerkendte den forhandlingsvilje, som arbejdsmarkedets to parter havde udvist daglig gennem mere end et halvt år. Uden at have mulighed for at kontrollere, hvorvidt denne anerkendelse er berettiget eller ej, anser jeg det rent umiddelbart for rigtigt, at der har været vist forhandlingsvilje. Det må så blot med beklagelse konstateres, at evnerne ikke tilnærmelsesvis har været til stede i samme omfang.

Jeg tror ikke, der i dag uden for de egentlige forhandlingslederens egen kreds er mennesker i Danmark, der kan begribe, at overenskomstforhandlinger kan føres gennem mere end et halvt år, uden at man har evnet at finde hinanden. Jeg tror ikke, der i dag findes nogen, som vil anerkende rimeligheden af et sådant system. Man skulle ikke synes, det var så vanskeligt, som de to parter har gjort det til. For alle overenskomstområderne gælder det, at man gensidig kender hinandens vilkår og muligheder så tilstrækkeligt, at man ikke skulle behøve at bruge et halvt år til at arbejde sig frem til det tidspunkt, da man først rigtig for alvor tager fat på den løsning, som man siden starten af forhandlingerne har vidst skulle komme inden foråret. Det må derfor med beklagelse siges, at har vilje til forhandling været til stede, så har evnen til at skabe fornuftige resultater til gengæld manglet.

De to parter på arbejdsmarkedet har

[Baunsgaard.]

ustandselig fremhævet, at de selv skulle forhandle sig til rette; de har ustandselig fremhævet, at overenskomstforhandlingerne var deres opgave alene, og at løsningen var en opgave, der alene tilkom dem. Ingen har nogen sinde angrebet det synspunkt, at parterne såvel som hele samfundet er bedst tjent med, at parterne selv forhandler sig til rette. Men når man så ufravigelig fastholder det synspunkt, at man, ligegyldigt under hvilken form forhandlingerne sker, selv skal bringe alle uoverensstemmelser af vejen, sætter man sig på en prøve, som er så stor, at hvis man ikke består den, har man lidt et nederlag, der ikke kan blive uden konsekvenser for fremtiden. Det må i dag siges, at parterne ikke bestod denne prøve, og dermed er skabt den situation, at parterne fra det øvrige samfunds side vil møde et uafviseligt krav om ændringer i det nuværende forhandlingssystem. Og lad mig så føje til, at det nok er klogt, at både parterne og hele det øvrige samfund indstiller sig på, at der kun er halvandet år, til vi skal i gang med de næste overenskomstforhandlinger og de ændringer, som alle i dag ved skal komme i de nugældende forhandlingsregler og i det hele i det nugældende forhandlingssystem. Dem er der altså ikke overdreven lang tid til at forberede.

Forløbet af denne overenskomstsituation har gjort foråret mere dramatisk, end jeg tror nogen kan være interesseret i. Det tilspidsede sig i den landbrugskonflikt, man forhåbentlig i dag kan regne for afsluttet. Såfremt de afstemninger, der endnu resterer inden for landbrugsområdet, giver det forventede resultat, kan der regnes med, at alle konflikter på arbejdsmarkedet er bragt til afslutning med undtagelse af den ene, som har givet anledning til regeringens lovforslag og folketingets søndagsmøde, nemlig transportstrejken.

Har jeg i mine forrige bemærkninger været noget kritisk over for organisationerne, så benytter jeg også gerne lejligheden til at udtale min glæde over, at arbejdet nu synes at kunne genoptages inden for hele landbrugsområdet. Det har vist sig, at det kan lade sig gøre både at arbejde, medens der stemmes, og at gennemføre en hurtig afstemning dér, hvor arbejdet var stoppet.

Det havde været glædeligt, om den samme gode vilje havde været til stede inden for andre grupper. Fra og med i morgen genoptages efter alt at dømme arbejdet på slagterierne, og den for landets økonomi så nødvendige landbrugseksport skulle således, hvad slagterierne angår, igen få muligheder for at komme i gang. Derfor er der heller ingen tvivl om, at alle ville finde det urimeligt, om vi nu skulle stå over for den udvidelse af transportstrejken, som for første gang ville betyde, at denne strejke kom til at stoppe landbrugseksporten. Med de udvidelser af transportstrejken, der er varslet fra tirsdag morgen, vil landbrugseksporten gå i stå og landets økonomi dermed virkelig blive truet af denne strejke. Når dertil føjes, at det ville medføre yderligere vanskeligheder for vore to landsdele Bornholm og Grønland og formentlig betyde endeligt stop for byggeriet, kan der ikke hos nogen, der føler et ansvar over for samfundet, være tvivl om, at transportstrejken må bringes til ophør, inden disse udvidelser bliver en realitet. Det må altså ske nu.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen hævdede, at det var en dårlig politik, regeringen havde ført. Er det nu så sikkert? Den kom dog trods alt til at betyde, at det største område, jernindustrien med henimod 150 000 ansatte, selv fik løst sin konflikt, og jeg tror, alle vil forstå, at det giver bedre arbejdsvilkår, ikke mindst med fremtiden for øje, som det ærede medlem sagde, end hvis man, allerede dagen før konflikten var en kendsgerning, havde valgt at gribe ind, sådan som det ærede medlem foreslog det. Det ærede medlem spørger så, om det ikke er naturligt at bringe voldtgiftstanken ind. Jeg vil da gerne svare: jeg synes, det er naturligt, at spørgsmålet indgår i overvejelserne. Men jeg må også føje til, at der er så lille en afstand mellem parterne, at der næppe er nogen sandsynlig grund til at antage, at en voldtgiftsafgørelse for nogen af parterne ville bringe et afgørende anderledes resultat end det, der foreligger i det sidste mæglingsforslag. Lad mig endelig føje til, at den usikkerhed, der er til stede under en løbende konflikt, ville man altså have bevaret et stykke tid endnu.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen var af den opfattelse, at forligsinstitutionen ikke

[Baunsgaard.]

havde været neutral. Jeg ved ikke, hvad det ærede medlem bygger dette på. Den sag, vi behandler i dag, er sendt ud til afstemning uden at være anbefalet af nogen af parterne, men dens udsendelse er under de givne omstændigheder accepteret af begge parter. Jeg tror ikke, det er klogt at skabe mistillid til et mæglingorgan, for jeg anser det oprigtig talt ikke for sandsynligt, at vi ikke også i fremtiden får brug for et mæglingorgan selv med ændringer i ordningen.

Derfor er der altså al mulig grund til at holde fast ved, at formålet for folketinget i første række må være at finde de veje, som hurtigst og mest effektivt kan bringe transportkonflikten ud af verden. Til dette formål er det min overbevisning at den af regeringen anviste vej i situationen er den bedste, og jeg kan derfor anbefale det af arbejdsministeren fremsatte lovforslag til vedtagelse i tinget.

Der er grund til at tilføje, at med de nuværende uoverensstemmelser vil det være sådan, at tabene ved en fortsættelse af konflikten langt vil overstige det, der endnu er parterne imellem. Det er en yderligere understregning af, at det er rigtigt at gribe ind.

Aksel Larsen: Folketingets behandling af dette lovforslag betyder muligvis afslutningen på den mest rodede overenskomst-situation, vi har haft i mands minde i dette land, en afslutning, der er lige så betænkelig, som seks måneders overenskomstforhandlinger har været utilfredsstillende, og som de strejker, arbejderne ikke stræbte efter, er blevet ledet og gennemført ineffektivt.

Jeg skal ikke knytte mange kommentarer til den højtærede ministers historiske fremstilling af, hvad der har ført os dertil, hvor vi står nu. Det var tilsyneladende et stort fremskridt, at vi fik de nye forhandlingsregler, som delte overenskomstrådet op i 8 grupper, sådan at det hele ikke skulle ende samlet i forligsmandens sorte gryde, men at spørgsmålene mest muligt skulle søges løst ved forhandling mellem underorganisationerne på henholdsvis arbejder- og arbejdsgiverside. Men den enestående systematik, hvormed forhandlingerne blev

trukket i langdrag og forhandlingsreglerne faktisk sat ud af spillet fra Arbejdsgiverforeningens ledelses side, slog disse forhandlingsregler ihjel. Så er det let for det ærede medlem hr. Poul Sørensen nu at sige, at de nuværende forhandlingsregler har vist sig ikke at være anvendelige. Jeg har den opfattelse, at de ville i høj grad have været anvendelige, hvis Arbejdsgiverforeningen havde været villig til at anvende dem, men den gjorde alt muligt for, at de ikke skulle blive anvendt. Den saboterede dem efter noder, og hvis det ærede medlem hr. Poul Sørensen har nogle kritiske bemærkninger, kan han rette dem til sine venner i Vester Voldgade. Det var sådan, at kun de uvæsentlige spørgsmål fik underorganisationernes forhandlere lov til at forhandle om og nå til resultater om. Alt, hvad der ikke var uvæsentligt, blev af Arbejdsgiverforeningen erklæret for at være generelle krav, som kun måtte forhandles mellem hovedorganisationerne, og her drev man sabotagen videre, så det endte i forligsinstitutionen. For almindelige mennesker er det komplet umuligt at få øje på den gode forhandlingsvilje fra arbejdsgiverside, som den højtærede arbejdsminister besynderligt nok fandt grund til at udtale sin anerkendelse af.

Ved forhandlingerne i forligsinstitutionen fastholdt Arbejdsgiverforeningen en nejpolitik, som stod i omvendt forhold til de særdeles gunstige økonomiske forhold, erhvervslivet har arbejdet under, og de overskud og dividendeudbetalinger, industriaktieselskaber og andre erhvervselskaber har kunnet præstere. Arbejdsgiverne har haft — og de har — gode tider, men de synes i brutal og snæversynet egoisme at have tilegnet sig det store regeringspartis valgparole på en ganske særlig måde: gør gode tider bedre — for os!

Vist skortede det ikke på forhandlingsvilje fra Landsorganisationens side. Ingen mistænker hr. Eiler Jensen for manglende forhandlingsvilje eller lyst til at være imødekommende. Alligevel måtte jo forligsmanden give op og erklære, at parterne var så langt fra hinanden, at han ikke anså det for muligt at stille mæglingsforslag. Han gjorde det alligevel. Han blev jo spontant opfordret dertil af hovedbestyrelserne fra en række fagforbund, og så gik han opmuntret af dette pres i gang med det svære arbejde. Måske

[Aksel Larsen.]

vidste han ikke, at vi her stod over for et ganske særligt tilfælde af organiseret spontanitet, men resultatet måtte jo i hvert fald blive, at man fik det indtryk, at fagforbundene var særdeles ængstelige ved tanken om konflikt og villige til at strække sig langt for at undgå en sådan. Det kunne jo kun give et for arbejderne dårligere mæglingforslag.

Men hvorom alt er: resultatet blev buketten af mæglingforslag af 21. marts, udregnet på en måde og på et grundlag som vist aldrig før set med yderst beskedne indrømmelser til arbejderne og med ganske tydelige uklarheder. Jeg nævner for at illustrere, hvad jeg mener, bl. a. de sagnagtigt berømte 15 mill. kr. — for det er virkelig ved at blive til en saga — det beløb, der skulle gives i tillæg til akkorderne. Som de ærede medlemmer kan se af bilag 1, til regeringens lovforslag, står der herom, at fordelingen og ikrafttrædelsen af ovenstående skal ske hurtigst muligt og inden 4 uger efter mæglingforslagets fremsættelse, eventuelt under medvirken af overenskomstnævnet af 1939.

Ja, det var den 21. marts. De fire uger var udløbet den 18. april. Endnu den dag i dag har man ikke fundet ud af, hvordan disse 15 mill. kr. skal fordeles, hverken med eller uden overenskomstnævnets medvirken. Sådan set er forligsmandens mæglingforslag allerede brudt, bl. a. under hans egen medvirken. Måske var det umuligt at regne det ud, men det er kun et bevis på, hvor uklart og ugenemtænkt det var. Nu blev denne buket af mæglingforslag forkastet af samtlige i afstemningen deltagende arbejdere, men ved energisk brug af de kompetente forsamlinger kunne de alligevel erklæres for vedtaget i 5 af arbejdsmarkedets grupper. Men man kom ikke uden om, at for jernindustrien og transportgruppen var de forkastet, og strejkerne her var en kendsgerning.

Den særlige politiske situation eller — som man prisværdigt klart udtrykte det i Aktuelt — partistillingen i folketinget efter valget den 15. november 1961 bevirkede, at venstres og de konservatives forslag om statsindgreb blev afvist den 13. april. Derpå aftaltes uden forligsmandens medvirken et

ændret forslag for jernindustrien. Det udmærkede sig ved ikke at indeholde synlige forbedringer, men skønt det ikke var et mæglingforslag, dekreterede man alligevel afstemning efter forligsmandslovens i et sådant tilfælde ikke gyldige regler og fik det vedtaget.

Landbrugets og dertil hørende erhvervs overenskomster ordnedes ved, at regeringen lovede det store landbrug compensation fra staten for lønforhøjelserne, en compensation, som det er hensigten at skatteyderne — og dermed arbejderne — skal betale, og nu, hvor de formelle afstemninger i fagforbundene ikke er afsluttet, har man dekretet strejkernes ophør på landbrugets område.

Nu skal altså konflikten på transportområdet klares, ved at det ændrede mæglingforslag af 4. maj ophøjes til lov. Det var det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Poul Sørensen tilsyneladende ikke begejstrede for, og det bliver nødvendigt at sige et par ord til dem.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen er ængstelig ved konsekvenserne af at ophøje det sidst stillede forslag til lov, for det kunne jo foranledige, at de grupper, der har stemt ja, bliver animeret til at sige: dér blev vi snydt, og nu må vi have noget. Jeg troede, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen var klar over, at det har forligsmanden gjort hvad han kunne for at forhindre ved den protokoltilførsel, som i hvert fald nogle her i salen kender — en protokoltilførsel til forligsmandens tillæggsforslag for transportområdet, hvorefter Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund skal forpligte sig til at medvirke til, at arbejderne i de andre grupper ikke forlanger sådanne indrømmelser, sådanne beskedne yderligere indrømmelser, som her er givet på transportområdet.

I øvrigt kan jeg ikke tilbageholde den bemærkning, at hvis der virkelig er forbedringer for transportgruppen — og det er der, selv om de ikke er store, selv om de ikke er tilfredsstillende — hvis transportgruppen på visse områder får lidt mere end andre grupper, hvad den i øvrigt trængte ganske særligt til, hvilket forligsmanden da også har erkendt, kan i hvert fald de ledende i fagforbundene i de andre

[Aksel Larsen.]

grupper måske lære af det og sige til sig selv, at de skulle ikke være så ivrige efter at anbefale mæglingforslag for deres grupper til vedtagelse. Jeg så i Aktuelt den 12. maj en artikel, hvori tidligere medlem af folketinget, formanden for Keramisk Forbund, hr. Einer-Jensen, rettede et spørgsmål til direktør Heineke. Der gør hr. Einer-Jensen opmærksom på, at det er meget usle lønforbedringer og meget usle lønninger, som arbejderne i den keramiske industri har. Han siger — jeg må erkende, at jeg blev overrasket over det — at man næsten ikke har kunnet få at vide, hvad arbejderne får i løn; man kan kun få det at vide ved at spørge industrien, og den er heller ikke særlig villig til at give oplysninger. Jeg troede ærlig talt, at en fagforbundsformand vidste, hvad hans folk fik i løn. Derefter skriver forbundsformanden noget, som jeg — med formandens tilladelse — synes fortjener at blive citeret:

„Oplysninger om lønudbetalingerne er besværlige at få, idet vi må skaffe dem ved henvendelse til de enkelte medlemmer, fabrikkerne generer sig formentlig og har derfor ikke givet forbundet besked. Vi har kun fået udregnet, hvad stigningen i udgifterne bliver for fabrikken Norden, der beskæftiger ca. 60 timelønnede. Den samlede stigning bliver her i alt ca. 360 øre pr. time til fordeling mellem alle 60.“

Så stiller hr. Einer-Jensen det spørgsmål, om det virkelig kan kaldes kongelige lønninger, at fabrikken Norden i alt til ca. 60 mandlige arbejdere giver 6 øre pr. time, for det er, hvad samtlige arbejdere på fabrikken Norden har fået ved det mæglingforslag, som hr. Einer-Jensen har anbefalet. Han gør opmærksom på, at der i den keramiske industri gives en ugeløn for mænd på 224 kr. 10 øre og for kvinder 166 kr. 50 øre efter det af hr. Einer-Jensen anbefalede mæglingforslag.

Jeg kan godt forstå, at man også i andre grupper begynder at røre på sig; det ville

man formentlig gøre, uanset hvad der sker i transportgruppen, når resultatet af de vedtagne mæglingforslag er så dårligt.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen er modstander af, at man vil tage parti for en af parterne. Det er et helt nyt synspunkt fra partiet venstre. Jeg kan erindre en del tilfælde, hvor det ærede medlem ved ophøjelse til lov af mæglingforslag, som var vedtaget af arbejdsgiverne og forkastet af arbejderne, ikke har ment det var forkert at tage parti for den anden side. I øvrigt er jeg ikke sikker på, at man ved at ophøje dette mæglingforslag til lov tager parti for arbejderne; det kommer jeg til senere.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen fortalte, at slagterikonflikten kostede betydelige tab; jeg tror, det var 100 000 arbejdsdage, der var gået tabt. Jeg ved såmænd ikke, hvor mange arbejdsdage der er gået tabt under konflikten på svineslagterierne; når der ikke blev leveret svin, troede jeg det var vanskeligt for arbejderne at komme til at arbejde. Derfor synes jeg, det ærede medlem hr. Poul Sørensen hellere om dette skulle henvende sig til de landbrugere, der har organiseret leveringsstrejken. Det ærede medlem hr. Poul Sørensen var også så bekymret over, hvad strejken har kostet den enkelte arbejder i tabt arbejdsfortjeneste. Det kan det ærede medlem lade arbejderne om. Hvis det ærede medlem virkelig synes, det er synd, at arbejderne skal leve af understøttelse, må det ærede medlem ved en anden lejlighed være villig til at sætte arbejdsløshedsunderstøttelsen i vejret, for den er ikke høj. Hvis det ærede medlem endelig vil tale om, hvem der har lidt tab, henstiller jeg til det ærede medlem at læse den ledende artikel i Dagens Nyheder i dag. Der står — jeg beder om formandens tilladelse til endnu et citat —:

„I betragtning af, at strejken i transportfagene nu har varet en måned og kostet ikke mindst rederne vældige beløb, er det i øvrigt værd at bemærke, at denne

[Aksel Larsen.]

gruppens arbejdsgivere med stort flertal har givet udtryk for ansvarsbevidsthed ved at sige nej.“

Ja, jeg lader det med ansvarsbevidstheden ligge. Det ville klæde det ærede medlem hr. Poul Sørensen, hvis han mere bekyrrede sig om rederens vældige tab — Dagens Nyheder ved sikkert nok besked om det — for rederne kunne have været imødekommende noget før og ladet være at sige nej nu.

Videre mener det ærede medlem hr. Poul Sørensen, at vi må have voldgift, så at vi undgår arbejdskamp, for vi kan ikke have disse arbejdskampe. Hvorfor kom det ærede medlem hr. Poul Sørensen ikke løbende her til folketinget, da landmændene var begyndt at hælde mælken ud på møddingen, og sagde: det kan vi ikke have, vi må have voldgift? Det ville det ærede medlem ikke have, da råbte han ikke på samfundsindgriben mod dem, der hældte mælken på møddingen. Det betød vist også et tab for samfundet, for mælk, der er hældt på møddingen, kan man ikke lave smør af.

Vi har nu dette lovforslag til behandling, og regeringen, som har fremsat det, påberåber sig, at mæglingforslaget er vedtaget ved arbejderne afstemning, men forkastet af arbejdsgiverne. Vi ved imidlertid alle, at da Arbejdsgiverforeningens kompetente forsamling stemte i fredags, var det ingen hemmelighed, at forslaget bl. a. ved de kompetente forsamlingers medvirken var vedtaget for arbejderne vedkommende. Arbejdsgiverne kunne altså trøstigt afvise forslaget med en passende majoritet af nej-stemmer ud fra den beregning, at så ville regeringen nok bruge dette som påskud til at foreslå mæglingforslaget ophøjet til lov. Enhver, der kender det mindste til stemningen blandt arbejderne, ved også, at en væsentlig del, antagelig de fleste, af de ja-stemmer, der blev afgivet ved urafstemningen, skyldtes, at arbejderne efterhånden var blevet klar over, at hvis de forkastede denne gang, ville de kun have udsigt til endnu et par ugers strejke med tab af løn for på ny at blive præsenteret for det samme eller omtrent det samme forslag. Derfor blev de væk fra afstemningen, eller de stemte ja, men altså ikke fordi de var tilfredse med forslaget. Jeg gentager, hvad jeg har sagt, at de ikke strejkede for

deres fornøjelses skyld eller for strejkens skyld. Når der er arbejdsmænd i dette land, som kun har 204 kr. eller 217 kr. i ugeløn, som fabrikant Heineke betaler på sin fabrik i Kerteminde, så må arbejderne tage kampmidler i brug for at skaffe sig noget mere.

Det er også nødvendigt at sige, at når der ikke er nogen vej uden om strejke, så bør den føres på en sådan måde, at arbejderne ikke mister troen på, at den kan give resultat. Her drejer det sig ikke blot om at gøre selve strejken effektiv og ikke give unødige dispensationer; det drejer sig også om andre forhold.

Jeg kan så udmærket erindre, når arbejdsmandene var ude i storkonflikt under Lyngsies ledelse. Så organiserede han møder, skovture, demonstrationer o. s. v.; så samledes man under de røde faner, det satte stemningen i vejret, og det gav større udsigt til, at strejken kunne ende med et godt resultat. Har vi mærket noget til det under denne strejke fra de forskellige fagforbunds ledes side? Nej, det har vi ikke. De strejkende kunne gå til kontrol og komme og hente deres understøttelse, og de ikke-strejkende kunne betale meget høje ekstrakontingenter, hvilket skulle føre dem til rent materielt at længes efter, at strejken blev afsluttet. Dertil kommer, så vidt jeg har kunnet følge med, at man, de ledende i fagbevægelsen, praktisk taget intet har gjort for at gøre den øvrige befolkning opmærksom på, hvad det hele drejer sig om. Jeg tror, at arbejderne har større chance for at vinde en storkamp, hvis man sørger for, at den øvrige befolkning får besked. Hvis man ikke gør det, er det lettere for dem, som behersker størsteparten af pressen, at opgeje en stemning i den øvrige befolkning vendt mod de strejkende.

For transportgruppens vedkommende, for hvilken man nu vil lovgive, er der forhold, som gør, at mæglingforslaget i den skikkelse, det har, ikke bør gøres til lov.

For det første har denne gruppe særlig mange lavtlønnede arbejdsmænd. Når regering og folketing kan indstille sig på at sikre ganske betydelige indkomstforøgelser til landbruget, så må regering og folketing også kunne sikre arbejderne en mindsteløn, og jeg kan da ikke tænke mig, at nogen i denne sal vil påstå, at lønninger på under

[Aksel Larsen.]

250 kr. om ugen er rimelige, eller at de er til at leve nogenlunde ordentligt af.

For det andet indeholder tillægsforslaget som allerede omtalt nogle penge til akkorderne. Man regner med, at af de 15 mill. kr. kan transportgruppens akkordlønnede arbejdere få så meget som 3 pct.s tillæg til akkorderne, og så vil der ekstraordinært yderligere blive givet 3 pct., i alt 6 pct., til akkorderne, ligesom man til timelønnede arbejdere vil kunne give 10 øre. Der mangler imidlertid i det, vi har fået udleveret som bilag til lovforslaget, oplysninger om punkt 3 i skitsen, som blev forelagt organisationerne, nemlig protokollatet om, at Landsorganisationen ikke på nogen måde måtte støtte aktioner fra andre arbejdergrupper for at få lønforhøjelser. Det forekommer mig, at det er ganske urimeligt, at man sætter noget sådant ind eller forbinder noget sådant med et mæglingforslag og derigennem vil binde andre fag, og vi må sikre os imod, at dette protokollat får gyldighed.

For det tredje er der søfolkenes særlige forhold. 1 000 kr. om måneden i gennemsnit for sømænd er ikke så forfærdelig meget at leve af, når man har familie, der skal forsørges. Søfolkene stemte imod, men der er kun et par tusinde af deres 8 000 medlemmer, der har adgang til at stemme, og de er for øvrigt afskåret fra forbindelse med deres forbund, fordi rederierne tilbageholder posten fra forbundet til dem.

Nu stiller sømændenes organisation de beskedne krav, som folketinget burde godkende, at de i hvert fald vil have sikkerhed for, at der ikke bliver repressalier eller indklagen for voldgift, og desuden vil de have klarhed over, hvornår det ændrede mæglingforslag skal træde i kraft. I det oprindelige står nemlig, at for månedslønnede — og søfolk er månedslønnede — skulle det træde i kraft fra 1. marts. I tillægget står intet om det; der står blot, at tillægget træder i kraft fra 14. maj. Vi må have klaret dette problem. Får vi det ikke her i salen, må vi have klaret det i udvalget. Det ville være ganske urimeligt, om søfolkene ikke skulle have forhøjelsen med tilbagevirkende kraft.

Endvidere: når folketinget vil ophøje et mæglingforslag til lov, gør det sig til vold-

giftsdommer, og så har det pligt til at undersøge, om forslaget er rimeligt, om det er retfærdigt. Derfor bør vi, inden vi afskediger dette forslag fra folketinget, have set på, om det ikke bør ændres og forbedres på forskellige områder. Da partistillingen i folketinget er den, Aktuelt så mange gange har gjort opmærksom på, burde regeringen eller i hvert fald den højtærede statsminister og den højtærede arbejdsminister såvel som det ærede medlem hr. Per Hækkerup kunne indse, at der er en reel mulighed for, at vi kan forbedre det mæglingforslag, man her har aftrykt som bilag til lovforslaget.

Endelig må man indstille sig på, at det nu er på tide, at vi på ny får en lov om pris- og avancekontrol. Vi har et monopoltilsyn, men det kan kun tage sig af monopolagtige sammenslutningers priser og prisaftaler, men hvis ikke priserne skal løbe helt grassat, må vi have kontrol med både priser og avancer. Jeg håber, regeringen er indstillet på, så snart vi er færdige med arbejdet med dette lovforslag, så at komme med lovforslag om pris- og avancekontrol. Hvis regeringen ikke skulle være villig til det, vil vi sørge for at rejse dette spørgsmål.

Ja, det er de bemærkninger, jeg har — foreløbig. Vi vil se nærmere på sagen under forhandlingerne i udvalget og give yderligere udtryk for vor stilling ved anden og tredje behandling.

Iver Poulsen: Når vi den 13. april kunne støtte det af venstre og det konservative folkeparti fremsatte forslag til beslutning om ophøjelse af mæglingforslaget af 21. marts til lov, var det ud fra den opfattelse, som jeg dengang gjorde rede for, at fagforbundene ikke havde evnet at leve op til det ansvar over for samfundet, som måtte være en selvfølgelig forudsætning for arbejdsmarkedets parters ret til at ordne egne forhold gennem forhandling. I en række tilfælde er det dokumenteret, at urafstemningen om mæglingforslaget af 21. marts blev foretaget under tilsidesættelse af loven om mægling i arbejdsstridigheder, og en sådan afstemning mener vi ikke samfundet skal tage til efterretning og bøje sig for.

I det foreliggende tilfælde er der ingen grundelse for, at vi skulle fravige vor principielle stilling, at arbejdsmarkedets parter gennem forhandling løser arbejdsmarkedets

[Iver Poulsen.]

problemer, men under indtryk af dette forårs begivenheder på arbejdsmarkedet kan det siges at være nødvendigt og naturligt, om man nu tager op til drøftelse fremgangsmåder til forhindring af gentagen af disse begivenheder. Når imidlertid nu socialdemokratiet, som har været modstander af lovgivningsmagts indgriben i arbejdsstridigheder, foreslår en sådan indgriben i den foreliggende forhandlingssituation, kan partiet ikke forlange, at andre partier skal deltage i en sådan politisk kolbøtte. Hvis der skal være tale om at ophøje noget mæglingforslag til lov, må det naturligvis blive mæglingforslaget af 21. marts uden de supplerende bestemmelser af 4. maj. Det er der nemlig saglig begrundelse for.

Endelig finder jeg det værd at bemærke, at afstemningen om mæglingforslaget af 21. marts var meget nærmere balancepunktet, end tilfældet var med afstemningen vedrørende de supplerende bestemmelser af 4. maj. Mæglingforslaget af 21. marts blev forkastet af arbejderne med en beskedent overvægt på ca. 20 pct., medens arbejdsgiverne forkastede det sidste mæglingforslag med en overvægt af ca. 50 pct. Her finder jeg anledning til at spørge den højtærede statsminister, om det måske er af nationaløkonomiske grunde, regeringen ønsker at ophøje til lov et mæglingforslag, som er forkastet af arbejdsgiverne med et meget betydeligt flertal, medens regeringen viger tilbage for at ophøje til lov det mæglingforslag af 21. marts, som blev nedstemt af arbejderne med et forholdsvis beskedent flertal.

Ved ophøjelse til lov af det sidste mæglingforslag, som blev bragt i stand ved den højtærede statsministers hjælp, tror jeg i modsætning til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at man må forudse urolige tilstande på arbejdsmarkedet. Det er forståeligt, om utilfredsheden bliver stor inden for de grupper, som viste forhandlingsvilje og forhandlingsevne, og som nåede frem til forståelse og forlig. Hvis man nu forhøjer akkordsatserne med 6 pct. og timelønnen med 10 øre for den af de syv grupper, som viste manglende forhandlingsvilje, må man forudse en række ulovlige strejker inden for de grupper, som vedtog mæglingforslaget af 21. marts, og den af regeringen foreslåede

fremgangsmåde vil uvægerlig få konsekvenser også for fremtidige overenskomst- og lønforhandlinger simpelt hen ved at opfordre til at forkaste stillede mæglingforslag, fordi eksemplet her viser, at blot man forkaster et mæglingforslag, bliver der givet yderligere indrømmelser; det vil hverken fremme forhandlingsvilje eller forhandlings- og forligsevne.

Hans Rasmussen: I modsætning til oppositionen vil jeg gerne takke den højtærede statsminister for de mange anstrengelser, han i særdeleshed har udfoldet, for at parterne på arbejdsmarkedet selv kunne være de afgørende kræfter til fornyelse af deres overenskomster. Det er derfor dybt beklageligt, at man alligevel nu i folketinget må beskæftige sig med et forkastet mæglingforslag inden for transportgruppen.

Det er mit indtryk, at man i alt for mange år også i det høje ting har villet anlægge den fremgangsmåde at kæde faglige og politiske overvejelser sammen med risiko for, at hele vort arbejdsretlige system på arbejdsmarkedet truede med at falde sammen. Et yderligere grundskud oplevede vi i sidste uge, da landbruget satte en storkonflikt i gang over for den forbrugende del af befolkningen for at presse lovgivningsmagten til økonomiske indrømmelser, selv om landbruget ikke havde de mindste uoverensstemmelser med de forhandelnde arbejderorganisationer eller deres lønarbejdere. Det er den slags, jeg må betegne som syndikalistiske metoder: anvendelsen af den direkte aktion uden varsel. Derfor gjorde det mig godt, at den ærede ordfører for venstre, hr. Erik Eriksen, dog her i dag proklamerede en slags varsel for den uro, der kunne komme på virksomhederne. Landbrugets lockout havde ikke adresse til arbejderparten, som man omtrent havde forhandlet sig til rette med, den var direkte rettet imod regeringen og folketinget og var efter min opfattelse en undergravning af dansk arbejdsret og af landets parlamentariske liv.

Det tjener ingens interesser, at vi går videre ad denne vej med at blande politisk og faglig virksomhed sammen med det resultat, at vi i vort samfund fremmer anarkiet og nærer utilfredsheden, således at vi ikke kan løse vore faglige og vore økonomiske spørgsmål på arbejdsmarkedet ad

[Hans Rasmussen.]

forhandlingens vej. Det havde været i hele landets interesse og i arbejdsmarkedets i særdeleshed, om transportgruppens arbejdsgivere havde givet tilslutning til mæglingforslaget, som det var kommet til at se ud, og at vi på en rolig måde kunne have afviklet forholdene mellem de to hovedorganisationer. Dette gælder så meget mere, som det drejede sig om en gruppe af arbejdere, der igennem mange år har været meget lavt lønede, som er ude for et hårdt slid, og som ydermere beskæftiges inden for en arbejdsgiverfløj, der har taget meget store fortjenester hjem. Jeg kan ikke falde i rørelse over de generelle og stadige beklagelser fra rederne, for det viser sig, når de slutter deres årsregnskaber, at det er pæne resultater, de er i stand til dels at investere, dels at fordele, og jeg kan heller ikke falde i rørelse over arbejdsgiverne ved havnene, for også de har ført store indtægter hjem, selv om jeg ikke dermed vil påstå, at de ikke har udvist noget initiativ, for rationaliseringen har jo i høj grad gået sin gang på dette område. Rationaliseringsgevinsten skal jo ikke alene komme dem til gode, der ejer virksomhederne og ejer skibene, men også erhvervets arbejdere; det er en side af sagen, som man ikke har tilgodeset tilstrækkeligt, og det er måske derfor, man navnlig inden for denne gruppe ligger i suppedasen.

Når derfor oppositionen ikke mener at kunne give tilslutning til lovforslaget, ønsker tvungen voldgift, idet en tvungen voldgift skulle tage hensyn navnlig til de resultater, der er opnået på de øvrige områder, vil jeg gerne spørge de ærede ordførere: hvad er det for resultater? Der er ved underorganisationernes forhandlinger ordnet mange ting, også af lønmæssig karakter, og det er måske en af skavankerne inden for dette område, at man ikke ved underorganisationernes forhandlinger har kunnet bringe mange af disse mindre punkter, som også er indtægtgivende for de pågældende arbejdere, i orden. Derfor kan man nu ikke komme og sige, at vi er i stand til at se, hvad de øvrige grupper har fået, og så lægge det til grund for, hvad denne gruppe nu skal have.

Tilsyneladende er der jo en udvikling i gang inden for brede politiske kredse

i retning af, at vi skal bringe orden og plan i vore økonomiske forhold, selv om det, siger man, skulle betyde, at arbejdsgivere og arbejdere ikke som forhen frit vil kunne ordne deres egne forhold. Denne udvikling er nok i nogen grad blevet stoppet gennem de ulovlige direkte aktioner, der uden varsel af landbrugets ledende folk er sat i gang gennem produktionsstrejken. Det er indlysende, at arbejderne i byerne mener, at når landbrugets folk kan anvende den direkte aktion, må byernes arbejdere kunne anvende de samme voldsomme metoder.

For mit eget vedkommende har jeg ikke været fremmed for, at der må foretages nydannelser inden for forhandlingsapparatet mellem de to hovedorganisationer, hvis de fortsat skal kunne klare arbejdsmarkedets problemer. Det er faktisk en håbløst gammeldags forhandlingsform, der anvendes i begge lejre. Man har nærmest opfattelsen af, at det gælder om at uniformere løn- og arbejdsvilkår på en sådan måde, at det er en håbløs opgave fremefter at afvikle forhandlinger om løn- og arbejdsvilkår for de mange tusinde personer, det trods alt drejer sig om. De nuværende forhandlingsregler — det er jeg i og for sig ikke uenig med oppositionen i — må fjernes. Smedeforbundets hovedbestyrelse har allerede vedtaget at henstille til Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund, at aftalerne opsiges med det kortest mulige varsel. Forhandlingsregler, som af arbejdsgiverne øjensynligt anvendes til at nedlægge forbud mod gennemførelse af resultater, der er opnået ved forhandling, kan ikke anvendes. Jeg skal også gerne tilføje, at der senere af visse arbejdergrupper er anvendt forbud mod at fortsætte forhandlingerne. En sådan fremgangsmåde er nu engang umulig i et moderne samfund, for her nytter det ikke noget, at man vil søge at spærre vejen for de foreliggende forhandlingsmuligheder blot for at få det hele indpasset under en bestemt facon, som hurtigt viser sig at være generende for alle parter, der kommer til at leve under den.

Imidlertid foreligger det som en kendsgerning, at de to parter på arbejdsmarkedet har ansvaret for udviklingen, og da de i forvejen lovmæssigt er begrænset i deres handlinger, er det ikke tilrådeligt, at lov-

[Hans Rasmussen.]

givningsmagten, blot fordi der opstår en arbejdskonflikt, gennem indgreb bringer de opståede konflikter til standsning.

Det er navnlig oppositionen, der under denne overenskomstsituation har gjort gældende, at konflikter er uanstændige, ja, man har endog i oppositionens presse fremført den påstand, at de er lovstridige, og at regeringen er forpligtet til at standse alle konflikter i vort samfund. Kendsgerningen er dog, at iværksættelsen af konflikter er en del af det gældende arbejdsretssystem, som lovgivningsmagten selv har været med til at tilvejebringe. Oppositionens ejendommelige udlægning af regeringsansvaret under konflikter hviler på en ensidig betragtning. Hvis det var sådan, at man efterhånden var indstillet på ændrede retningslinjer for de økonomiske vilkår også for andre befolkningsklasser ud over lønarbejderne, kunne der måske være grundlag for en omvurdering af vor tidligere bedømmelse, når det drejer sig om arbejdsoverenskomster. Det er imidlertid ikke mit indtryk, at oppositionen har til hensigt at ændre det økonomiske grundlag, som vor nuværende samfundsorden hviler på.

Danmarks frie fagbevægelse kan ikke affinde sig med sådanne forbud mod aktioner på arbejdsmarkedet, som forekommer i diktaturstaterne; dem vil vi ikke sammenlignes med. Her ved vi at strejker og aktioner bliver bekæmpet med de allerhårdeste midler. Der er heller ingen, der kan betegne de hidtil løbende strejker som en direkte udfordring til alle øvrige i samfundet, for der er taget tilbørligt hensyn. Men jeg synes alligevel ikke om det ærede medlem hr. Aksel Larsens belæring med hensyn til, hvordan vi skal føre strejkerne. Strejkerne er ført i nøje overensstemmelse med vore kompetente forsamlinger. Vi har for jernindustriens vedkommende taget ud, hvad der var muligt, vi har givet dispensationer, når der var tale om hospitaler, kraftværker o. lign., og det er vel i høj grad rimeligt i et moderne samfund.

En begrænsning af fagbevægelsens frihed til at være medbestemmende med hensyn til lønnens størrelse og overenskomsternes indhold må uvilkårligt medføre, at der foretages lovindgreb også over for andre grupper i samfundet. Af de erhvervs-

økonomiske betragtninger, der har været fremført her, har jeg fået det indtryk, at oppositionens folketingsmænd ikke vil medvirke til at gøre statsindflydelse gældende over for industrien, over for landbruget, over for handelen, over for søfarten, men udelukkende vil gøre det over for lønarbejderne. Socialdemokratiet har under skiftende tider altid mødt en kompakt modstand, når det har drejet sig om udvidet priskontrol, når det har drejet sig om større indflydelse i erhvervslivet, når det har drejet sig om udbygning af monopolloven, for det er foranstaltninger, som oppositionen anser for unødigt posekiggeri og forsøg på at lægge hindringer i vejen for det frie erhvervsliv. Jeg vil dog henstille til regeringen, at den tager denne lovgivning i øjesyn og måske op til revision, for det er givet, at hvis vi står over for store pristigninger, må de begrænses mest muligt; og med et solidt flertal i folketinget bag sig er regeringen dog i stand til at foretage sig noget på dette område. Men altså, oppositionen er principiel modstander af statsindgreb, når det drejer sig om fortjenstmulighederne for alle øvrige erhvervsudøvere.

Selv om der nu er en forskel, idet man søger et mæglingsforslag, der er nedstemt af arbejdsgiverne, ophøjet til lov, kan jeg ikke se, at det kan ændre mit standpunkt, som jeg gentagne gange under debatterne her i tinget har givet udtryk for. Min stilling vil afhænge af den udvalgsbehandling, der skal finde sted, og jeg vil fuldt ud forbeholde mig min stilling til det foreliggende lovforslag og også kunne give udtryk for den ved anden og tredje behandling.

De skiftende regeringsindgreb har sat stærke kræfter i bevægelse, og folketinget skal efter min mening være varsom heroverfor, for i det øjeblik man vil ændre grundlaget for overenskomsternes tilblivelse, rører man ved noget fundamentalt, man rører ved det nuværende samfunds inderste rod. Sådanne spontane indgreb fra statsmagtens side bringer forstyrrelse i vort økonomiske, sociale og produktionsmæssige liv, foruden at de kan medføre omvæltninger, som ingen tilhænger af en rolig udvikling i vort samfundsliv kan være interesseret i. Som den nuværende kapitalistiske samfundsorden hidtil har været opbygget, må parterne på arbejdsmarkedet have lejlighed til at bringe

[Hans Rasmussen.]

kollektive økonomiske aktioner i anvendelse — når de er i overensstemmelse med vort arbejdsretlige system — hvor de økonomiske interesser modsætninger opnår en særlig tilspidset karakter.

Jeg har også læst den ledende artikel i Dagens Nyheder for i dag, hvor der står, at arbejdsgiverne inden for transportgruppen har vist ansvarsbevidsthed ved at sige nej til mæglingforslaget. Det har man selvfølgelig ret til at sige, men det vidner efter min opfattelse ikke om nogen særlig målbevidst stillingtagen i den situation, hvori landet er i øjeblikket. Det ville være ganske opmuntrende, om oppositionens presse kunne få øje på, at når arbejderne sagde nej til et mæglingforslag, var det også begrundet i ansvarsbevidsthed, idet synspunktet måske var, at de ikke gennem de i forslaget indeholdte lønninger kan ernære deres familier.

Skal der gennemføres forbud mod arbejds-konflikter i arbejdsstridigheder — det vil sige vedrørende spørgsmål om løn, arbejdstid, ferie, skiftehold m. m. — må fagbevægelsen samtidig sikre sig, at statsmagten får kontrol med og afgørende indflydelse på lønfastsættelsen i de øvrige klasser inden for befolkningen. Det kan ikke være rimeligt, at man gennem statsindgreb blot tilpasser lønmodtageroverenskomsterne, medens alle andre får lov til at optræde på slap line.

Den liberalistiske frihed har sin pris, og det gælder også for den frie aftaleret på arbejdsmarkedet. Hvis imidlertid såvel regeringen som oppositionen er kommet til det resultat, at vi mere skal ind i en socialistisk planøkonomi, så er det en tankegang, som vi sikkert ikke i fagbevægelsen uden videre vil afvise. Skulle vi, når det drejer sig om produktion, beskæftigelse og økonomiske forhold, gennem fredelige forhandlinger mellem parterne indbyrdes kunne finde frem til tålelige og rimelige dækninger til lønarbejderne inden for de forskellige erhverv, er det et spørgsmål, om vi ikke i forening skal se på, om sådanne nye veje kan betrædes.

Det betyder imidlertid, at den nuværende samfundsstruktur i nogen måde må ændres. Det forstår jeg også at man langt ind i oppositionens kreds — og navnlig efter den gentagne initiativtagen for at få standset

konflikterne — ikke længere kan være så fremmed over for, og da er det tænkeligt, at man efterhånden kan nå ind i en tid, hvor konflikter på arbejdsmarkedet helt kan undgås.

Imidlertid kan fagbevægelsen ikke uden garantier gå ind for sådanne nydannelser, for vi kan ikke afventende se på, at fagbevægelsens medlemmers lønforhold begrænses gennem statsindflydelse, når samtidig de personer, der ejer produktionsapparatet, ved hjælp af afskrivningslove og investeringsfundslove tiltager sig en stigende del af produktionens afkastning med det resultat, at fortjenstmulighederne for de forskellige grupper i samfundet forskydes til ugunst for lønarbejderne.

Jeg skal slutte med at sige til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, som var lidt ængstelig for den protokoltilførsel, som ikke findes i lovforslaget, at det er min overbevisning og min almindelige retslige opfattelse, at denne protokoltilførsel er bortfaldet. Det var en protokoltilførsel, som Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund stillede transportgruppen og Dansk Arbejdsgiverforening i udsigt, for så vidt transportgruppen ville godkende forslaget, som det så ud efter forligsmandens anden affattelse. Man har ikke godtaget det, det findes ikke i lovforslaget, det må være bortfaldet, og dermed kan det kun være mæglingforslaget i den skikkelse, hvori det her foreligger som bilag til lovforslaget, der er præjudicerende og afgørende for arbejderne inden for transportgruppen.

Arne Bertelsen: En læge er jo vant til efter bedste evne at forsøge på at finde ud af, hvad der er i vejen med en syg organisme — ikke blot at lægge et godt, tykt plaster på det sted, hvor det gør ondt og i øvrigt blæse på sygdomsårsagen; det kalder vi i mit fag kvaksalveri. Sådan noget har vi set for meget af i den senere tid, ikke mindst ved landbrugslovforslagene.

Ganske vist har man i Kina indtil for nylig haft den gamle skik, at lægen hverken måtte se eller føle på en kvindelig patient af fornem byrd. Derfor har man fremstillet små elfenbensfigurer, som patienten kan pege på for at udpege ondet. Dem kalder man på engelsk the doctor's lady. Hvis

[Arne Bertelsen.]

patienten er meget fornem, må hun ikke engang pege selv, en anden peger for hende; i reglen er det svigermor, som har denne opgave. Fra min plads i denne sal har jeg haft rig lejlighed til at se, hvor den højt-ærede statsminister i den senere tid har sat sig for at få at vide, hvor svigermor, det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, har peget. Skikken med at lade en anden pege skal være gået af brug i Kina for ca. 10 år siden. Det var rart, om den også snart kunne gå af brug her i Danmark.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen påberåbte sig med den ene hånd de frie forbunds ret og truede med den anden denne frie ret, som giver arbejderne ret til at forhindre slagtning af slagtekvæg, som giver dem ret til at forhindre transport af mælkeprodukter, medens derimod landbrugerne ikke har ret til at undlade at aflevere deres produkter.

Denne parodi på et folkestyre bør snarest bringes til ophør, helst ved et nyvalg, et valg, hvoraf en arbejdsdygtig regering kan udgå. En regering, hvis ene partner intet konstruktivt tør foretage sig af ængstelse for et nytillkommet arbejderparti, og hvis anden partner er villig til at gå imod alle de principper, som er partiets grundideer, af ængstelse for det næste valg, er ingen regering; den bør gå.

Vi er nået til, at kun et mæglingforslag, som vedtages af arbejderne, kan ophøjes til lov, medens et mæglingforslag, som næsten har givet stemmelighed, og i hvert fald kun en ganske let overvægt til arbejderside for forkastelse, ikke kan det, tilmed en stemmeovervægt, som ingen, der kender til stemningen på arbejdspladserne, anså for at være reel. Ja, et sådant mæglingforslag er ikke engang værd at overveje i regeringen. En sådan regering er ikke mere landets regering, men en viljeløs brik for fagforbundenes landsorganisation. En sådan regering bør gå, såfremt denne landets lovgivende forsamling skal bevare sit ansigt.

Situationen i dag er af to grunde en helt anden end ved det første mæglingforslags forkastelse. For det første har $\frac{2}{3}$ af arbejds-giverne forkastet, således at der ikke denne gang er tale om et ringe — eller rettere tvivlsomt — flertal imod mæglingforslaget

fra den ene side; for det andet kan enhver — selv om det ærede medlem hr. Aksel Larsen i dag siger både ja og nej — begribe, at de syv andre afstemningsgrupper vil begynde at røre på sig med nye krav og formentlig med ulovlige strejker, når de ser, at den stædigste gruppe alligevel har fået sin vilje fuldt ud. Sligt vil — som også fremhævet af det ærede medlem hr. Aksel Larsen — naturligvis få konsekvenser for fremtidige arbejdsforhandlinger. Det behøver man ikke at være særlig vidtskuende for at kunne overse. Regeringen har tilstrækkeligt vist sin afmagt — den bør gå!

Vivike: Så skal søens folk igen kastes for hajerne! Hvordan kan det være, at denne især i krigens onde dage højt besungne befolkningsgruppe gang på gang skal udsættes for mishandling? Ja, det høje ting må undskylde mig, men i øjeblikket går mine tanker nogle år tilbage, til dengang, da der så godt som ikke gik en uge, uden at et dansk skib blev ramt af bomber eller torpedoer og med mand og mus gik mod havets bund, dengang da manganen en sømandskone blev enke og mange sømandsbørn blev faderløse. Dengang kom man til søfolkernes organisationer fra mejerigeneral-forsamlinger og fra slagterigeneral-forsamlinger med anerkendende ord, og fra mange andre kredse udtrykte man respekt for den danske sømandsstand. Omtrent enhver ministertale indeholdt rosende ord om sømandens dåd, og disse ministertaler endte gerne med: I skal aldrig blive glemte! Det samme lovede skibsrederne; de lovede sømændene, at efter krigen skulle de få treskiftet vagt, men så snart det første skib efter 5 års farefuld sejlads tørnede en dansk kaj, var det hele glemt.

Den treskiftede vagt måtte søfolkene selv tilkæmpe sig. Det er utroligt, hvad dette folkefærd har måttet affinde sig med, og de må endnu i dag affinde sig med, at deres liv tilsyneladende regnes for mindre værd end andres. Adskillige af de redningsflåder, der er om bord i skibe, er ikke i orden, og mange af redningsbådene lækker som sier, fordi statens eftersyn har bind for øjnene og rederne uhindret kan bryde sølovens paragraf om nødmanøvre.

I 1956 ophøjede man på trods af sømæn-

[Vivike.]

denes forkastelse overenskomstforslaget til lov, tvang dem til at arbejde på betingelser, de selv havde afvist, og nu har man i sinde at gøre det samme, skønt man udmærket ved, at hvis der er nogen, der har råd til at skaffe deres arbejdere gode forhold, er det søfolkenes arbejdsgivere, de danske redere. Men med tvang vil man nu drive søfolkene om bord i skibene for en karrigt tilmålt hyre.

At ophøje dette lovforslag i dets foreliggende form til lov er en tvangsforanstaltning, der indeholder en foræring til skibsejederne. Dem giver man gaver, men sømændene giver man stene for brød. Er det velfærdsstaten Danmark? Velfærdsstaten Danmark er noget vrøvl. Der er ingen velfærdsstanke i en sådan politik, den er klassebestemt, den er i strid med demokratiet, den er diktatorisk. Og bøjer sømanden sig ikke for den knut, der nu skal svinges over hovedet på ham, vil man se ham blive pelset til i pressen og lagt for had. Hvordan kan venstres gruppe, som finder det i sin skønneste orden, at man nægter børnene mælk og hælder den på møddingen, gå med til tvangsforanstaltninger over for sømændene, hvordan kan de radikale, hvis de stemmer for lovforslaget i uændret form, fortsat kalde sig et liberalt parti, og hvordan kan gruppen i denne side af salen stemme for et sådant indgreb over for søfolkene? Om dem, der stemmer for det foreliggende lovforslag i uændret form eller arbejder for en tvungen voldgift, vil der med nogen ret i fremtiden kunne siges det, der er sagt med en gammel digters ord: man klinker med de store og blinker til de små for at få de mange til fordel for de få.

Men der er jo en anden vej ud. Hvis den høje regering vil, har den i denne sal magt til at tilbyde noget bedre end det, der her er foreslået. Formentlig bliver der nedsat et udvalg, og formentlig vil dette udvalg blive opsøgt af repræsentanter for søfolkene; jeg vil sige til udvalgets med-

lemmer: lyt til deres ønsker og vid vel, at deres arbejdsgivere har mere end råd til at opfylde disse ønsker.

Hvor der er en vilje, er der en vej, og nu vil jeg gerne se den gode vilje over for sømandens stand.

Arbejdsministeren (Bundvad): Jeg skal ikke gå ind i den politiske diskussion, som har udviklet sig med påstande om, at vi ingen regering har, eller tilsvarende. Jeg vil derimod gøre nogle bemærkninger om det, som vi er samlet om i aften, nemlig konfliktsituationen og de forskellige muligheder, der findes.

Først vil jeg gerne sige, at der jo har vist sig principielt forskellige opfattelser i aften. Den ene opfattelse er den, at man under alle omstændigheder skal skride lovgivningsmæssigt ind, hvis parterne ikke straks kan forhandle sig til et resultat. Den anden opfattelse er udtryk for, at man må have risiko, også for en konflikt, og dog alligevel følge forhandlingslinjen.

Det bør jo ikke glemmes, at vort arbejdsmarkeds system med de kollektive overenskomster ikke begynder deroppe, hvor det går i stykker: hos forligsinstitutionen. Det begynder ude i det små, på de enkelte arbejdspladser, med de lokale overenskomster, hvor en tillidsmand og hans værkfører kan forhandle sig til rette om mange ting i det daglige, og hvor man gennem samarbejdsudvalg og på anden måde kan få sådanne forhold på arbejdspladsen, at de er rimelige for begge parter. Vi har den opfattelse, at det er bedst for det daglige arbejde på arbejdspladsen, når parterne selv har forhandlet sig til et resultat og anerkendt det, også selv om det har kostet nogen strid at nå det.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen kunne nævne store tal for tabene, men jeg vil da gerne lige gøre opmærksom på, at Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund har 750 000 medlemmer, der hver arbejder 300 dage om året. Regner vi deres arbejdsdage ud, får vi i alt 225 millioner, og det tal, det ærede medlem hr. Poul

[Arbejdsministeren.]

Sørensen nævnede, er altså under 1 pct. af den faktiske præstation, som ydes årlig. Hvis man absolut vil gøre det op i tab på den måde, skulle man måske også tale om, at vi trods høj beskæftigelse dog taber mange, mange arbejdstimer ved ledighed. Det burde vi samtidig interessere os for.

Det er for så vidt en interessant vending, der er sket for venstre og det konservative folkeparti. Det er jo ikke mere end en måned siden, at de to partier gav regeringspartierne valgfrihed med hensyn til, om man ville ophøje et mæglingforslag til lov eller nedsætte en voldgiftsdomstol — det står i deres forslag til folketingsbeslutning af 12. april 1961. Nu har regeringen valgt at søge et mæglingforslag ophøjet til lov, men så løber de to forslagsstillende partier fra dengang øjeblikkelig fra deres eget tilbud og går over til voldgiftstanken, og siger det ærede medlem hr. Erik Eriksen, det gør man for ikke at tage parti for en af parterne. Men hvad var det, man ville have gjort for en måned siden? Da ville man have ophøjet et mæglingforslag til lov, som den ene af parterne havde forkastet; man ville altså være kommet i ganske samme situation. Forholdet er jo det, at man ikke lovgivningsmæssigt kan løse en konflikt, hvor den ene af parterne har taget en særstilling, medmindre man må gå imod den ene part. Jeg ved da også, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen ikke selv har været fremmed over for en sådan løsning tidligere, heller ikke medens han var medlem af en regering.

Ud over det skal jeg kun sige til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at det protokollat, det ærede medlem omtalte, ikke findes i det supplement til mæglingforslaget, som var udsendt til afstemningen. Det er altså heller ikke med i det supplement, der findes som bilag 2 til lovforslaget. Derfor tager folketinget ikke stilling til det, men kun til det, der står i bilag 2.

Hvad angår de oplysninger, der fremkom om den keramiske industri, kan jeg sige, at der her er nogle problemer om modregning, som før eller senere vil blive løst via overenskomstnævnet. Vi kan derfor ikke sige noget som helst om, hvordan det vil udvikle sig.

Endelig forekommer det mig, at det

ærede medlem hr. Aksel Larsen fik sagt, at arbejderne var gået imod det mæglingforslag, som de nu lige har vedtaget. Jeg ved ikke, om jeg forstod det rigtigt, men jeg vil i hvert fald sige, at arbejderne vedtog forslaget, også ved urafstemningen, når man lægger de forskellige forbunds tal sammen.

I øvrigt tror jeg, det er rigtigt, at vi nu kommer til udvalgsarbejdet, idet jeg dog vil føje til, at vi ikke kan gå ind for voldgift.

Statsministeren (Kampmann): Da jeg jo et par gange under forhandlingen er draget ind i diskussionen, føler jeg trang til at knytte nogle enkelte kommentarer til de udtalelser, der er fremsat — ikke for at forlænge diskussionen, idet jeg synes, at tiden nu snart må være inde til, at det lovforslag, som regeringen har fremsat, kan komme til udvalgsbehandling, så at vi kan nå et resultat. Jeg mener at kunne konstatere efter at have hørt på alle ordførerne, at der er almindelig tilslutning i tinget til, at konflikten inden for transportområdet må bringes til afslutning. Dette synes jeg er langt det væsentligste.

De to regeringspartier har sluttet op om det af regeringen fremsatte forslag. De to oppositionspartier, venstre og de konservative, vil have tvungen voldgift, men efter hvad det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde, må arbejdskampen bringes til afslutning. Socialistisk folkeparti stillede sig ikke afvisende over for en indgriben, men mente, at man kunne se på mæglingforslagets indhold. Og hvad angår de uafhængige, er jeg egentlig ikke helt klar over, hvad det ærede medlem hr. Iver Poulsen ville. Derimod forstod jeg naturligvis nok, hvad det ærede medlem hr. Arne Bertelsen ville: han ville have nyvalg, og jeg kan forstå, at det bygger på en meget uegennyttig tankegang hos det ærede medlem og hans parti.

I bedømmelsen af, hvordan situationen er forløbet, forhold, som jo bl. a. det ærede medlem hr. Poul Sørensen med megen energi fremsatte sit syn på, kan det ikke undre det ærede medlem, at jeg ikke kan være helt enig med ham. Jeg synes ikke, at man i den overenskomstsituation, som nu nærmer sig sin afslutning, sådan uden videre skal give karakteren „mådelig“ til ar-

[Statsministeren.]

bejdsmarkedets parter. Jeg tror, at man skal tænke sig godt om, før man udsteder dette vidnesbyrd til de to parter. Vi må gøre os klart, at nok forhandlede parterne længe, men man nåede da så langt, at 6 af de 8 grupper uden konflikt gik i arbejde. Så havde man konflikten på jernets område, og så, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen udtrykker det, kom der et mæglingforslag, som man fik vedtaget; her var det medlemmerne, der vedtog forslaget.

Inden for landbrugsområdet er det også lykkedes at få stillet mæglingforslag, og der er endog sket det gode, og det synes jeg tyder på ganske god vilje hos parterne, at Landbrugets Arbejdsgiverforenings formand og formanden for Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund er blevet enige om under hensyntagen til landbrugets vilkår at indstille strejkerne inden for landbrugsområdet, medens afstemningerne foregår. Jeg synes, at de to parter her i en tid, hvor der bl. a. på grund af produktionsstrejken hersker ophidselse mellem land og by, har vist et godt eksempel og også vist forståelse for det, der så tit til højre her i salen bliver kaldt erhvervslivets vilkår.

Endelig er der transportområdet, og dér er det altså ikke lykkedes at få fremsat mæglingforslag eller supplement til mæglingforslag, som har kunnet vedtages af begge parter. Jeg lagde mærke til, at både det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Poul Sørensen lagde megen vægt på, i hvilket omfang det fremsatte mæglingforslag og det senere supplement til mæglingforslaget var anbefalet af parterne, og jeg vil erkende, at dette har sin store betydning, også når det sendes ud til afstemning. Det har vi dog set. Men det afgørende må være, i hvilket omfang de er vedtaget. Det er det, der må lægges til grund for den stilling, man vil tage til de to mæglingforslag. Det afgørende kan ikke være anbefalingen.

I denne forbindelse kom det ærede medlem hr. Poul Sørensen med en bemærkning om forligsinstitutionen, en bemærkning, der var en gentagelse af en udtalelse i Berlingske Tidende om, at der under denne overenskomstssituation — jeg citerer efter hukommelsen, så jeg behøver vist ikke at bede om tilladelse — var sat et skår i forligsinstitu-

tionens værdighed. Det ærede medlem hr. Poul Sørensen sagde yderligere, at forligsinstitutionen havde bare virket som ekspeditionskontor for statsmagten. Jeg synes, det er en meget alvorlig anklage mod forligsinstitutionen, særlig når den fremsættes fra folketingets talerstol. Det ærede medlem begrundede ikke på nogen måde sin anklage. Det ærede medlem udtaler sig jo sædvanligvis, som om han går ud fra, at alle vi andre mener, det er klogt og fornuftigt, hvad han siger, så der ikke er nogen grund til at motivere det. Det har jeg ikke noget imod i almindelighed, men jeg har noget imod det, når det drejer sig om statens forligsinstitution, og jeg går ud fra, at det bliver nærmere klarlagt. Hvis det ærede medlem ikke ønsker at gøre det her ved første behandling, kan jeg godt vente til anden behandling eller senere. Jeg vil også tro, at statens forligsinstitution vil være interesseret i at få at vide, hvad det ærede medlem har tænkt sig.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen var i det hele taget klog. Det ærede medlem mente, at det var helt urimeligt, at arbejderne stemte nej, at arbejderne ikke straks, når der forelå et mæglingforslag, sagde ja; det var, mente det ærede medlem, en mærkelig optræden fra arbejderne side, at de ville miste fortjenesten, at de ville strejke. Jeg har den opfattelse — og det er nok den, der ligger til grund for hele min holdning til overenskomstssituationen — at det trods alt må være arbejderne og arbejdsgiverne selv, der tager stilling til, om de vil sige ja eller nej. Det er nu engang arbejderne, der skal leve af den løn, de får tilbudt, og det er derfor arbejderne selv, der må tage stilling til, om de vil sige ja eller nej; denne grundopfattelse skal jeg vende tilbage til om lidt. Der skal meget væsentlige argumenter til, før jeg vil afvige fra den, og tror jeg også: før arbejderne vil afgive fra den; og hidtil i hvert fald har heller ikke danske arbejdsgivere givet udtryk for, at de ville afvige fra denne grundopfattelse.

Det skinner så endvidere igennem det ærede medlem hr. Poul Sørensens argumentation, at sagen i det hele taget kun skulle dreje sig om penge. Det gør den naturligvis også, og lønnen er en væsentlig ting i overenskomstssituationen. Men betragter man f. eks. konflikten inden for sømændenes og søfyrerbødernes område, som jeg ikke har

[Statsministeren.]

fuldstændigt kendskab til, får man det indtryk, at der er noget andet, noget ud over dette med lønnen, der spiller en rolle, og det er, om der er mulighed for, at man kan komme på talefod med hinanden, om man kan vise psykologisk forståelse, og jeg har en fornemmelse af, at det er dette sidste, det har skortet på fra rederens side under afstemningen om transportområdet, specielt sømændenes og søfyrbødernes område.

Til slut vil jeg gøre en bemærkning om det, man kunne kalde en anden fremgangsmåde. Jeg tror, man skal være varsom med at forkaste det system, vi har, før man har gjort sig ganske klart, hvordan et nyt system kan bygges op; det gælder såvel med hensyn til forhandlingsregler — og det må jo også være parternes egne interesser, der her gør sig gældende — som med hensyn til resultatet af forhandlingerne, men specielt spørgsmålet om, i hvilket omfang folketinget eller andre institutioner skal afgøre arbejdsbetingelserne og lønnens højde.

Hvad angår forhandlingsreglerne, har jeg fået den fornemmelse som udenforstående — jeg er ikke specialist — at når man foretog en opdeling i 8 grupper, måtte meningen på sin vis være den, at der kunne forhandles inden for hver af disse otte grupper, og at det ikke var strengt nødvendigt, at lønhøjde og lønforbedringer skulle være absolut ens inden for alle otte grupper. Det er øjensynlig her, det springende punkt er, det skal klart erkendes, men man kan da spørge: hvis der skal forhandles under ét for alle otte grupper, hvad er så motiveringen for at have de otte grupper?

Hvad angår tvungen voldgift i arbejdsstridigheder, forstår jeg, at den specielle situation, vi står i i dag, skal tages som udgangspunkt for, at vi her i tinget og i andre kredse i befolkningen skal finde frem til nye fremgangsmåder, og dér kunne det nok være vejledende at få at vide, hvad det er for en uvildig institution, der skal være tvungen voldgift og træffe afgørelse. Man kan naturligvis nok i denne situation komme om ved problemet ved at sige, at afgørelse skal træffes under hensyntagen til, hvad der er besluttet de andre steder. Men vælger man tvungen voldgift som almindelig in-

strument, er der ikke besluttet noget andre steder, så skal den tvungne voldgift ud fra visse synspunkter træffe sin afgørelse — det kan være af økonomisk art, det kan være for at skaffe ro på arbejdsmarkedet, det kan være for at tilgodese den ene eller den anden part, det kan være, at de lavest lønnede skal have mest i løntillæg o. s. v. Der er mange synspunkter, der kan lægges til grund. Er det folketinget, der skal sige til voldgiftsretten, hvilket af disse synspunkter der skal lægges til grund, eller mener de ærede medlemmer, at man kan finde sådanne uvildige folk, når de ikke har andet at se hen til, end at de af sig selv kan gøre ret og skel? Det er lettere sagt, at man skal gøre ret og skel, end det er at gøre det.

Dertil kommer, at i hvert fald mit parti — og jeg tror også mange andre her i salen — vil være meget betænkelig ved, at det kun skulle være på lønområdet, man på den måde skulle finde frem til uvildige folk eller til tvungen voldgift. Konsekvensen måtte blive, at man på en lang række områder, alle de afgørende økonomiske områder, måtte finde frem til, hvem der skulle fastsætte de økonomiske størrelser i den almindelige sammenhæng. Dette bliver ikke ganske let; vi har ganske vist her under diskussionen om landbrugets forhold set et tilløb til, at man fra landbrugsorganisationernes side mener, at staten også skal øve sin indflydelse på indkomstdannelsen inden for landbruget; men når man derhen, at dette skal gøres til en mere fast tradition, kan det aldeles ikke ske under de omstændigheder, hvorunder det skete sidst, og aldeles ikke ske ved forhandlinger med landbrugsorganisationerne; så må der en større sammenhæng til.

Jeg har ikke sagt alt dette for at afvise, at vi drøfter disse tanker, nej, jeg har fremhævet det for at gøre opmærksom på, hvor let det er, som mange gør det, bare at prøve på at forkaste det bestående, men hvor vanskeligt det vil være at finde frem til et andet system. Derfor tror jeg nok, at den linje, regeringen lagde an i sin regeringserklæring, nemlig at parterne selv skulle søge at forhandle sig til rette, og at vi forventede, at parterne, hvor de ikke kunne forhandle sig til rette og der kom en konflikt, søgte at tilendebringe denne konflikt. Disse forventninger er blevet opfyldt

[Statsministeren.]

på alle andre områder end transportområdet, og det er baggrunden for lovforslagets fremsættelse.

Erik Eriksen: Der kunne være mangt og meget at replicere både til de ærede ordførere og til de højtærede ministre, men det tror jeg jeg vil lade ligge, for det er ikke sikkert, at lejligheden løber fra mig alligevel. Jeg kunne have meget at sige til den højtærede statsministers udtalelser om voldgift, men det kan jeg vel forsvare at afstå fra, for dér mener jeg alligevel jeg måske kan få støtte fra anden side.

Der er imidlertid et ganske bestemt forhold, der er fremdraget, som jeg mener rammer noget aldeles centralt i situationen, og som vi bør have klarhed over. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen sagde til mig, at det var ikke rimeligt af mig at gå ud fra — eller noget i den retning — at man kunne vente længelidninger o. s. v., for det protokollat, som formentlig, sagde det ærede medlem, adskillige her i salen kendte, skulle nok hindre, at noget sådant skete. Derefter kom det ærede medlem hr. Hans Rasmussen og sagde: dette protokollat er bortfaldet. Protokollatet lyder omtrent således: Landsorganisationen erklærer på — og så noget i retning af — de implicerede forbunds vegne, at den skitserede ordning ikke af forbundene må benyttes som udgangspunkt eller til støtte for yderligere fremstød i de grupper, som har vedtaget mæglingforslagene af 21. marts 1961. Nu siger det ærede medlem hr. Hans Rasmussen: dette protokollat er bortfaldet.

Jeg benytter lejligheden til at spørge den højtærede arbejdsminister: har ministeren også den opfattelse, at dette protokollat er bortfaldet? Er det også noget, arbejdsgiverne mener er bortfaldet? Hvis det er bortfaldet, har jeg ret i min opfattelse, at så er her lagt grunden til ny uro, nye længelidninger, voksende inflation, stigende pris- og skatteniveau. Det mener jeg vi må have klaret, inden vi går til udvalgsarbejdet, og derfor spørger jeg den højtærede arbejdsminister: er det rigtigt, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen siger, at protokollatet er bortfaldet? Er det også den højtærede ministers opfattelse?

Poul Sørensen: Også jeg vil være interesseret i at få svar på det spørgsmål, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen stillede. Jeg vil i øvrigt gøre et par bemærkninger om de ting, der er blevet fremhævet af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen og af den højtærede statsminister.

Det er en ganske ejendommelig situation, man er i, når man hører det ærede medlem hr. Hans Rasmussen tale. Det ærede medlem retter voldsomt skyts mod denne side af salen og giver det udseende af, at det er os, der er i vejen for ham. Skal vi dog ikke gøre stillingen op? Hvad er det, det drejer sig om her i aften? Hvis det ærede medlem vil have ændret noget i det resultat, man sigter på her, må han rette sit skyts mod regeringen. Det er regeringens lovforslag, der er fremsat, og som den vel regner med bliver støttet af et flertal. Jeg hørte derfor med uhyre stor interesse på det ærede medlems mange stærke ord om det, der sker nu. Jeg vil gerne føje til, at det har været sådan nu i mange, mange år her i landet, at en arbejdskamp ikke har kunnet afsluttes på en rimelig og anstændig måde, uden at folketinget — og her bringer jeg det ærede medlem hr. Aksel Larsens betragtning i erindring — optræder som voldgiftsret, for det er jo det, folketinget nu gør. Således er stillingen.

Jeg kunne da lide at rette det spørgsmål til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen — jeg kan ikke rette det til den højtærede statsminister, for han har for så vidt besvaret det —: hvordan skal arbejdskampe afvikles, når parterne ikke selv kan blive enige? Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen førte for 5 år siden under den store konflikt den samme tale, som vi har hørt ham føre i dag 5 år efter ved en ny stor konflikt, at ingen må gribe ind over for parterne. Vi har opbygget et forhandlings-system, hvorved alle mulige enkeltheder tilgodeses, og hvorigennem det angives, hvorledes tingene skal lægges til rette mellem de to parter, arbejdere og arbejdsgivere, hvorefter man arbejder sig frem mod et resultat; men nås resultatet ikke, er det altså ragnarok, hvis ikke den lovgivende forsamling skal tvinges til at være voldgiftsret for de to parter på arbejdsmarkedet. Det er ikke oppositionens forslag om en art

[Poul Sørensen.]

voldgift, vi behandler i dag. Det er den højtærede statsminister og hans regering, der har lagt lovforslaget på bordet og bedt os tage stilling til det og finde en afgørelse. Jeg synes, det kunne være interessant for befolkningen at få at vide, efter at vi nu har drøftet det i årevis herinde, om det ærede medlem hr. Hans Rasmussen vil leve op til det princip, han giver udtryk for, at hvis en konflikt ikke kan ordnes mellem arbejdere og arbejdsgivere, bør alle holde fingrene væk.

Vil det ærede medlem fastholde det her i dag? Jeg har ved andre lejligheder haft den glæde at kunne stille spørgsmål, beklageligvis uden at få svar. Vil det ærede medlem fortælle det høje ting og offentligheden, om han stadig lever i den opfattelse, at hvis arbejdsmarkedets parter på et enkelt område ikke kan blive enige, skal man slås til den bitre ende, og er det opfattelsen hos en så fremtrædende fagforeningsmand som det ærede medlem, at det er den udvej, man også fremefter skal benytte sig af?

Jeg synes, der er en lysning i sagen. Jeg har deltaget nogle år i arbejdsretskommissionens arbejde og fulgt tingene, som man nu kan, når man ikke er direkte part i sagen, og jeg vil gerne understrege, at fagorganisationerne og arbejdsgiverne i princippet har anerkendt voldgiftstanken, ganske vist på sekundære områder, men her har de anerkendt princippet. Det ved jeg også det ærede medlem vil give mig medhold i. Derfor håber jeg, at skridtet fra de sekundære områder til de afgørende større områder under lønforhandlinger må kunne tages derved, at parterne selv indarbejder en voldgiftsordning, som de har ansvaret for, og at de stridsspørgsmål, der kan være, og som bringer hele landet med ind i kampen mellem de to parter, må kunne løses på denne måde.

Jeg har også et par bemærkninger til den højtærede statsminister. Ja, jeg er meget ængstelig for udviklingen på arbejdsmarkedet efter det, der er sket i disse måneder. Jeg er ligeledes meget ængstelig for forligsinstitutionen. Jeg har forsøgt at følge forhandlingerne om, hvorledes forligsinstitutionens arbejde skulle tilrettelægges, og det har jeg gjort i nogle år. Den

erfaring, jeg her fik, går ud på, at forligsinstitutionen var uhyre ængstelig for at bringe et mæglingforslag til veje, når parterne ikke ville anbefale det. Jeg har vel lov at sige, at det princip ikke er blevet fulgt. Måske tillægger den højtærede statsminister det ikke synderlig betydning; jeg gør det. Så vidt jeg kan overskue situationen, vil det blive til ulykke for os, om forligsinstitutionen skulle svækkes, og det er mit absolutte indtryk, at de snirklede forhandlinger og ofte ejendommelige resultater, man er nået frem til, og som man ikke kan overse, når man ikke har været direkte med i arbejdet, fører mod det resultat, at det, som i mange år har stået som en fast institution, som selv kunne afgøre, hvad den ville være med til, og hvad den ikke ville være med til, svækkes. Min ængstelse, højtærede statsminister, som jeg håber man fremover kan fratage mig, er ængstelsen ved at få ganske faste regler for, hvordan der her skal virkes.

Også om forhandlingsreglerne må jeg sige et par ord.

Jeg ved meget vel, at man gang på gang, når vi er kommet som repræsentanter for tredjepart, dem, der står udenfor, men som skal lægge ryg til, har sagt: det er et område, som vi nok selv skal ordne. Jeg tror, at mange i offentligheden vil give os ret i den kritik, vi har rettet mod de nuværende former for forhandling og det grundlag, der arbejdes på.

Jeg kan lige fra begyndelsen været imod opdelingen i områder og de aftaler, der herom er truffet mellem de to parter. Det er ikke bagklogskab, men det er min opfattelse — som deles af andre — at det ikke er nogen rimelig vej at gå. Men svaret, når kritikken kom frem, var det samme hver gang: det skal I ikke blande jer i, det skal vi nok selv ordne. Jeg vil derfor gerne sige til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at det må vist blive sådan fremefter, at også den tredje part er med i overvejelserne med hensyn til, hvorledes forholdet mellem arbejder og arbejdsgiver skal ordnes.

Men for at vende tilbage til det, der interesserer mig mest af det hele: vil det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, en af de mest fremtrædende fagforeningsfolk her i landet, siddende midt i spillet, over for

[Poul Sørensen.]

offentligheden og over for folkettinget redegøre for, om det stadig væk er hans mening, at alle skal holde fingrene væk, og at arbejder og arbejdsgiver skal kunne slås til den bitre ende? Her må jeg yderligere spørge: hvad er så den bitre ende?

Baunsgaard: Også jeg finder det gavnligt at gøre et par bemærkninger i anledning af den udtalelse, det ærede medlem hr. Hans Rasmussen kom med vedrørende det såkaldte protokollat i forbindelse med det mæglingforslag, der blev forkastet af arbejdsgiverne.

Det ærede medlem havde den opfattelse, at dette protokollat var bortfaldet, og jeg forstod også, at det ærede medlem havde den opfattelse — og den deler jeg — at selve afgørelsen af, hvorledes det var bortfaldet, var et arbejdsretligt spørgsmål, der skulle afgøres på arbejdsretligt grundlag. Men det var altså det ærede medlems personlige opfattelse, at protokollatet var bortfaldet. Jeg må sige, at jeg personlig har den modsatte opfattelse. Skulle det høje ting vedtage mæglingforslagets ophøjelse til lov, må det for mig være ensbetydende med, at så arbejder man under de forudsætninger, som var indeholdt i selve det mæglingforslag, som blev udsendt til afstemning, men som ikke blev vedtaget af arbejdsgiverne.

Det, der rent principielt kan siges om sagen, er, at det er et protokollat, der er tiltrådt af de to hovedorganisationer med de forpligtelser, som parterne derved har underkastet sig. Skulle der opstå uoverensstemmelser mellem parterne om betydningen af disse underskrifter, må de afgøres på retsligt grundlag. Selve protokollatet er ikke indeholdt i mæglingforslaget, og hvis mæglingforslaget ophøjes til lov, kan loven derfor heller ikke komme til at indeholde protokollatet.

Aksel Larsen: Det glæder mig, hvis det synspunkt vinder frem her i salen — og det forstod jeg på det ærede medlem hr. Poul Sørensen at det gør — at når folkettinget griber ind i en konflikt som denne og eventuelt ophøjer et mæglingforslag til lov, etablerer folkettinget sig som voldgiftsdomstol. Forligsmanden er ikke voldgiftsdommer. Han skal forsøge at stille et mæg-

lingsforslag, som der er chancer for at begge parter vil godkende, men når folkettinget siger, at det, forligsmanden har foreslået, anser det for det rigtige og gør det til lov, så etablerer folkettinget sig som voldgiftsdomstol. Jeg er glad for, at man begynder at anerkende dette synspunkt, for det giver muligheder for, at vi kan forhandle om, hvorvidt det forslag, man nu vil ophøje til lov, er saglig rimeligt, eller hvorvidt folkettinget bør foretage ændringer i det.

Hvad angår almindelig voldgift, tror jeg, jeg er aldeles enig med den højtærede statsminister. Hvis man vil etablere almindelig voldgift i spørgsmålet vedrørende arbejdsmarkedet, må man i langt højere grad have indgreb på andre områder. Ikke mindst burde man kigge på, hvordan det står til med arbejdernes modpart, ikke mindst storindustrien, pengeinstitutterne o. s. v., hvordan de har det med fortjeneste, overskud og den slags.

I øvrigt tager den højtærede statsminister ikke fejl; det er også min opfattelse, at det vil være ønskeligt at få den eller de løbende konflikter afviklet så snart som muligt. Det, vi muligvis er uenige om, er spørgsmålet om, på hvilke vilkår det skal ske. Jeg mener, at det skal ske på så rimelige og retfærdige vilkår for arbejderne — der er den økonomisk svageste part — som man overhovedet kan fremskaffe.

Iver Poulsen: Jeg beklager naturligvis, at det ikke fremgik klart af mit indlæg, hvad partiet de uafhængige vil i denne sag, i alt fald ikke så klart, at den højtærede statsminister blev klar over det. Jeg skal ikke spille tiden med at fremføre de argumenter, jeg én gang har fremført, og som jeg synes ganske tydeligt gav udtryk for sin stilling; men for at den højtærede statsminister kan være helt klar over vor stilling til lovforslaget, skal jeg sige, at mit parti ikke kan medvirke til dets gennemførelse.

Hans Rasmussen: Der har fra forskellig side været fremført bemærkninger om den protokollatførsel, der var opnået enighed om mellem de to hovedorganisationer i tilslutning til det nye mæglingforslag eller supplementet til mæglingforslaget. Jeg mener stadig væk, at denne protokollatførsel er bortfaldet. Jeg mener, at arbejds-

[Hans Rasmussen.]

giverne kunne have spist, medens maden var på bordet; den er nu taget af bordet, og der foreligger her et lovforslag fra den høje regering, hvori det foreslås at ophøje det konkrete mæglingsforslag med supplementet til lov, men det indeholder intet om protokoltilførslen. Det er min opfattelse, at De samvirkende Fagforbund ikke kan være bundet ved deres tilsagn længere, end til forkastelsen skete fra transportgruppens arbejdsgivere.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen ville gerne have at vide, hvordan en arbejdskamp afvikles. Ja, vi har jo hidtil kunnet afvikle nogle arbejdskampe her i landet, og vi har også nogle gange gjort det, ved at folketinget måtte i aktivitet. Det er måske på dette punkt, vore principielle opfattelser brydes, for det er min mening om tingene — og sådan ser man også på det i andre demokratiske lande; det gælder Sverige, det gælder Norge, det gælder England, Belgien, USA og mange andre steder — at de, der har ansvaret for, at der etableres arbejds-konflikter på grund af løn- og arbejds-spørgsmål, også må have ansvaret for, at disse bringes til afslutning.

Har det ikke i for høj grad været sådan i dette land, at i det øjeblik, et mæglingsforslag var forkastet, har folketinget straks stået parat med ambulancetjenesten for at ophøje det til lov? Jeg tror ikke, det gavner ansvarsbevidstheden, hverken hos de forhandlende parter på arbejdsmarkedet eller hos dem, der skal tage stilling til det økonomiske og forhandlingsmæssige resultat, som måtte foreligge mellem parterne.

Jeg kan sige, at jeg er parat til at leve op til forskellige principper, men hvis man skal det, må det også medføre, at man behandler andre grupper i samfundet på samme måde, som man vil behandle arbejderne. Det høje folketing har kunnet afstikke love for arbejdsretten. De er bestemt af lovgivningsmagten gennem forligsmandsloven med dens afstemningsregler, og når lovgivningsmagten gennem love om den faste voldgiftsret o. s. v. afstikker retningslinjerne for forhandlingerne på arbejdsmarkedet, er det udtryk for, at så vidt ville lovgivningsmagten i den pågældende situation gå.

Nu har jeg ved en tidligere lejlighed sagt,

at der kunne jo opstå en sådan situation i samfundet, at det var nødvendigt, at lovgivningsmagten kom til at beskæftige sig med den; men jeg tager vist ikke meget fejl, når jeg siger, at selv små mælkestrejker — som vi i øvrigt ikke er tilhængere af — også har været optaget til forhandling i folketinget, når det har drejet sig om at få hundrede mennesker. Jeg tror — som den højtærede statsminister sagde det — at lovgivningsmagten skal være forsigtig med at gribe ind. For hvad er det, det ærede medlem hr. Poul Sørensen vil have der skal gribes ind over for? I det øjeblik, man forhandler, stilles der krav, og der kan stilles modkrav. Er det hensigten, at en eller anden voldgiftsret, enten etableret ved parternes egen hjælp eller måske af lovgivningsmagten, skal skære igennem mellem krav og modkrav?

Vi finder ikke, det er en rimelig måde at ordne tingene på, og derfor er det rigtigt, at skal vi ind på en forhandlingsform, som afviger fra den, vi har, er det nødvendigt, at vi undersøger, hvad de virksomheder, hvor arbejderne er beskæftigede, er i stand til at indtjene. Må vi så bede om at se regnskaberne, må vi så bede om, at vore folk kommer til at analysere dem, så vi kan se, hvilken lønhøjde virksomhederne er i stand til at bære! Det er måske nok dette, der er det mest afgørende for den modstand, man i Dansk Arbejdsgiverforening lægger for dagen for at undgå voldgift. Jeg er heller ikke i tvivl om, at for så vidt de ærede oppositionspartier forfølger den linje, de har anlagt: at nedbryde det liberalistiske princip — navnlig på dette område — vil det blive fulgt op. De er ikke engang i stand til blandt deres egne vælgere at klare tingene på den måde. Man kan blot betragte lønmodtagernes forhold, der skal ordnes af lovgivningsmagten. Nej, der vil komme krav efter krav, og så er spørgsmålet: hvor ender vi? Hvad angår den nuværende overgangsperiode, hvor vi fra arbejderside søger at få stigende indflydelse, lægger vi ikke skjul på, at i det øjeblik vi får medindflydelse, får medejendomsret, har vi heller ikke noget imod at anlægge andre betragtninger, når det drejer sig om arbejdskamp — for mig bekendt er der ingen, der strejker i sin egen kolonihave.

Altså: der skal helt andre omvæltninger

[Hans Rasmussen.]

til, forinden vi er i stand til at frasige os kravet om arbejdskamp. Så længe industri, søfart og handel alene vil bestemme over deres egne økonomiske vilkår, vil arbejderne også bestemme over deres økonomiske vilkår uden disse stadige indgreb fra lovgivningsmagtens side. For så vidt disse bliver ved, må vi sige til den høje regering, om den ikke er i stand til at se på afskrivningsloven, om den ikke er i stand til at se på lovgivningen om investeringsfonds, som vi synes bringer en urimelig skævhed frem i øjeblikket mellem dem, der ejer virksomhederne, og dem, der må arbejde i virksomhederne. Det er ikke så ligetil en sag at bringe et sådant forslag herind, så at vi her skal afgøre, hvordan arbejderne skal aflønnes. Man må grave nogle stik dybere, og for så vidt vi kan grave de stik dybere i grunden, kan det være, vi efterhånden kan finde frem til vilkår og former for afgørelse også af arbejds lønningerne.

Statsministeren (*Kampmann*): Jeg takker det ærede medlem hr. Poul Sørensen for det, man vel kan betegne som et elastisk tilbagetog med hensyn til antydningerne omkring forligsinstitutionen. I første omgang var der tale om, at forligsinstitutionen var et ekspeditionskontor for statsmagten. I anden omgang var der tale om ængstelse for forligsinstitutionen. Jeg kan ikke fratage det ærede medlem denne ængstelse, det er umuligt; men jeg tror nok, at det ærede medlem en anden gang skal være forsigtig med at udtrykke denne ængstelse så bastant.

Hvad angår protokollatet, er der intet hemmeligt eller uklart her; det ærede medlem hr. Baunsgaard har allerede været inde på det. Protokollatet er undertegnet af Dansk Arbejdsgiverforening og LO i forbindelse med, at man stillede det supplerende mæglingsforslag. Det er ikke indeholdt i det supplerende mæglingsforslag, der har været til afstemning, og derfor er det ikke indeholdt i lovforslaget. I hvilket

omfang dette protokollat binder de to hovedorganisationer, når nu mæglingsforslaget ikke er vedtaget, men bliver ophøjet til lov her i tinget, må i sidste instans være et fagretligt spørgsmål. Så hvis vi ikke kan blive enige om det, må overenskomstnævnet afgøre det. Det er mit bedste skøn om denne sag.

I anledning af, hvad der i forbindelse med lønstigningerne har været nævnt om pris- og avancement — jeg tror, det var det ærede medlem hr. Aksel Larsen, som var inde på det — må jeg gøre opmærksom på, at på en lang række områder er vi stillet anderledes i dag, end vi var før. Før havde vi et lukket marked med ikke ret megen konkurrence. Nu har vi en væsentlig konkurrence, og dette vil lægge et vist pres på tendensen til pris- og avancementstigninger. Skulle der være lukkede områder, hvor der på grund af situationen — uden begrundelse i lønstigninger el. lign. — kommer store avance- og prisstigninger, er det givet, at regeringen må se på det.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Det var ikke en ganske klar udtalelse, vi fik fra det ærede medlem hr. Hans Rasmussen; men jeg må måske udlægge den sådan — hvis jeg ikke bliver rettet — at det ærede medlem fastholder sit ønske og sit krav om, at ingen blander sig ind i afgørelsen af stridigheder på arbejdsmarkedet, men at parterne får lov til at kæmpe, så længe de vil. Nu er vi ved at komme ind på den rette vej. Jeg er meget tilfreds med, at der foreligger et lovforslag, som viser, at regeringen erkender, det ikke kan blive ved med at gå. Vi har ønsket, at denne sag skulle have været klaret op for uger siden; men nu ligger forslaget altså på bordet.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussens udtalelser — hvis jeg altså må tage dem for De samvirkende Fagforbund, LOs mening og opfattelse — kan ikke opfattes som andet end en principklæring. Den høje

[Poul Sørensen.]

regering erkender, hvad vi andre for lang tid siden har erkendt, at disse strejker og lockouter, hvad det end er, må standses, men De samvirkende Fagforbund, LO, som det ærede medlem jo repræsenterer, udtaler altså et modsat synspunkt: at fagforbundene vil kæmpe til det, man kalder den bitre ende. Jeg udtrykker håbet om, at man efterhånden må få så stor en del af befolkningen bag det, jeg kalder det fornuftige synspunkt, at man også vil kunne overbevise fagforeningernes ledere om, at den frihed, de kræver og har krævet gennem mange år, må begrænses. Samfundsinteresserne må komme i første række. Det er det, vi er gået i byen med i disse uger, og det er det, vi står for også i tiden fremefter.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Jeg takker den højtærede statsminister for svaret. Jeg har lagt mærke til, at statsministeren efterhånden begynder at tage ikke så ganske lidt af sine ressortministres forretninger; det kan jo også være fornuftigt.

Nu får vi altså at vide, at det er et arbejdsretligt spørgsmål, henholdsvis at det er en aftale mellem parterne, men det er ikke noget, der er indeholdt i det foreliggende lovforslag; og det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, der så sandelig ikke er nogen ligegyldig mand i denne situation, fastslår med al den autoritet, han råder over — og den er stor — at dette protokollat er bortfaldet. Ja, så må jeg have lov til at bede om, at vi dog får klarhed over dette spørgsmål i aften. Det må være rimeligt, at tinget og offentligheden får klar besked om, hvorvidt den høje regering mener, protokollatet er bortfaldet. Hvis det er bortfaldet, får dette de konsekvenser, jeg har peget på; så har jeg haft ret i hvert ord, jeg sagde i mit første indlæg. Hvis det ikke er bortfaldet, må regeringen dog være villig til at lade det nedfælde i lovforslaget. Jeg tror, jeg har lov at sige, at protokollatet er forudsætningen for, at man gav tilladelse til, at mæglingforslaget overhovedet blev sendt ud til afstemning. (*Arbejdsministeren* [Bundvad]: Hvorfor findes det ikke i mæglingforslaget?). Ja, det kan jeg ikke svare på. Det er det, jeg spørger den højtærede

arbejdsminister om, men jeg har ikke fået svar.

Derfor spørger jeg: må vi nu få klar besked? Arbejdsmarkedet, erhvervslivet og det høje ting har krav på at få at vide, om dette protokollat er bortfaldet eller ikke. Hvis det er således, at vi er en kreds, der mener, det ikke er bortfaldet, medens det ærede medlem hr. Hans Rasmussen — jeg gentager: med al sin autoritet — siger, at det er bortfaldet, så må vi have klarhed over dette problem, inden lovforslaget kommer til tredje behandling.

(Kort bemærkning).

Hans Rasmussen: Når jeg har anlagt min bedømmelse over bortfald eller ikke-bortfald af protokollatet, har jeg gjort det ud fra den erfaring, jeg har i det arbejdsretlige arbejde, at hvis en part skal tage stilling til noget, og han forkaster det, så må det været bortfaldet. Således har det altid ligget for mig, og det vil være den procedure, som De samvirkende Fagforbund eventuelt vil føre, for så vidt spørgsmålet bringes frem til afgørelse for en arbejdsret. Jeg tror ikke, at det ærede medlem hr. Poul Sørensen så let kan drage en linje mellem regeringen og De samvirkende Fagforbund ved at sige, at jeg her i folketinget sidder og repræsenterer De samvirkende Fagforbund. Det har jeg ingen adkomst til. Jeg repræsenterer første kreds i Odense, og jeg er valgt af socialdemokratiet. Men jeg giver udtryk for min opfattelse af problemerne, og jeg har også her i dag udtalt, at vi må finde en linje, så at vi kan få arbejdsmarkedets to parter til positivt at gå ind i forhandlinger. Som tingene ligger i øjeblikket, mener jeg imidlertid ikke, at vi uden videre kan afstå fra arbejdskampe, hvad vi også er enige med vor modpart om. Det er et spørgsmål af længere rækkevidde, som ikke kan afgøres således, som man ønsker at gøre det her i aften.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Nu er det efterhånden meget tydeligt, at det ærede medlem mener, at ud fra hans erfaring må protokollatet være bortfaldet, og at De samvirkende Fagforbund i hvert fald vil procedere på den linje.

[Erik Eriksen.]

Derefter spørger jeg den højtærede statsminister: vil der ikke efter denne oplysning være grundlag for at komme med et ændringsforslag til regeringsforslaget?

Statsministeren (*Kampmann*): Vi har foreslået det mæglingforslag, der er stemt om, ophøjet til lov. Nu kommer det ærede medlem og foreslår, at vi skal foretage ændringer i dette mæglingforslag. Er det det ærede medlems tanke, så tror jeg der er mange andre ting, man kunne ønske at ændre i dette mæglingforslag.

Formanden: Tilhørerne må forholde sig roligt.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Den højtærede statsminister kan ikke klare sig med det. Jeg mener at være vidende om, at protokollatet er noget aldeles afgørende for den ene part i sagen. Det må da også være det for os andre. Kan det virkelig være rimeligt, at et af de De samvirkende Fagforbunds mest fremtrædende medlemmer står op og siger: vi forbeholder os ret til at procedere og gøre vor indsats på grundlag af protokollatets bortfald? Har jeg ikke ret i, at protokollatet var forudsætningen for, at man overhovedet gav sin tilladelse til, at mæglingforslaget blev sendt ud til afstemning? (*Arbejdsministeren* [Bundvad]: Man forkastede det jo!). Ja men nu stiller den høje regering forslag om, at det ophøjes til lov.

Formanden: Det fremmer ikke forhandlingen, at man afbryder.

Erik Eriksen: Nej, men det er ganske interessant, hr. formand, for det viser i virkeligheden, at der er nogen uklarhed selv på regeringsbænkene.

Derfor må jeg slutte med, at så langt er vi nået, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen meget klart og stærkt har understreget sin opfattelse, som er ganske modsat opfattelsen i hvert fald hos den ene part på arbejdsmarkedet.

Statsministeren (*Kampmann*): Nu er det ærede medlem altså ikke så sikker på at

ville ændre i mæglingforslaget. Det siger jeg tak for.

Der er ingen uklarhed inden for regeringen med hensyn til protokollatet. Protokollatet indeholdes ikke i mæglingforslaget, og derfor skal det ikke ophøjes til lov sammen med mæglingforslaget. Om protokollatet er afgørende og binder de to parter, må afgøres af overenskomstnævnet. At der er tvivl om det, er klart. Det er derfor, overenskomstnævnet skal træffe afgørelsen.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Den højtærede statsminister kan ikke rokke ved, at protokollatet var en forudsætning for, at mæglingforslaget kom ud til afstemning. Derfor må det være rimeligt at få fastslået, at denne forudsætning også gælder for det lovgivningsarbejde, som folketinget står over for.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg synes, det ærede medlem hr. Erik Eriksen gør, hvad han kan, for at det hele skal ende i vild forvirring, i hvert fald hos ham selv. Det ærede medlem sagde udtrykkeligt, at protokollatet var aldeles afgørende for den ene part. Ingen var i tvivl om, at den part, han tænkte på, var Arbejdsgiverforeningen. Arbejdsgiverforeningen har forkastet, så har den også forkastet protokollatet. Jeg kan ikke se, det ligger anderledes.

Det ærede medlem ved ikke rigtig nu, om han vil ændre i mæglingforslaget eller ikke ændre i det. Jeg var glad, da han antydede, at han kunne tænke sig at ændre. Nu er det ærede medlem kommet i tvivl. Må jeg minde om, at både venstre og de konservative under denne debat har sagt, at de langt hellere ville ophøje det første mæglingforslag til lov. Det vil altså sige, at de kunne tænke sig at foretage ændringer, for det er at foretage en betydelig ændring ikke at ville ophøje det ene til lov, men at ville ophøje det andet til lov i stedet for. Man anerkender derigennem, måske uafvidende, at folketinget kan ændre i sådanne mæglingforslag. Jeg takker for erkendelsen. Måske kan vi så snakke om andre ændringer i mæglingforslaget.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Mon ikke det vil have sin betydning at få opklaret et spørgsmål, der også kan betyde noget for forhandlingerne i udvalget: hvorledes ser det radikale parti på sagen? Jeg hørte nogle bemærkninger fra det ærede medlem hr. Baunsgaard, som ikke var så glad, hvis den højtærede statsministers udlægning skulle ske fyldest. Jeg vil gerne spørge, om den større risiko, som er forbundet med protokollatets bortfald, ikke kan afholde det ærede medlem fra at stå vagt om det foreliggende forslag og drage over i retning af det, vi ønsker, nemlig en voldgiftsordning.

(Kort bemærkning).

Baunsgaard: Det ærede medlem hr. Poul Sørensen synes ikke rigtig at have fået fat på mine bemærkninger før. Jeg har derfor ikke noget imod at gentage dem.

Jeg kan sige først: min personlige opfattelse er den, at hvis mæglingsforslaget ophøjes til lov, er dermed den situation, der er skabt ved arbejdsgivernes nej, ophævet, og efter min personlige bedømmelse gælder protokollatet. Men protokollatet er ikke indeholdt i mæglingsforslaget; mæglingsforslaget ophøjet til lov kan derfor heller ikke indeholde protokollatet; det er for mig aldeles oplagt og klart, at spørgsmålet om protokollatets bortfald eller ikke-bortfald er et fagretligt spørgsmål, der i en given situation må afgøres af overenskomst-nævnet.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam): Jeg har taget ordet dels for at gøre rede for den situation, transportstrejken har fremkaldt i Grønland, dels for at motivere min stillingtagen til det fremsatte lovforslag.

Der er endnu ikke ligefrem nød i Grønland, men forbindelsen må snarest muligt genoprettes sikkert og varigt — ja, den genoprettes forhåbentlig den dag i morgen. Det vigtigste er imidlertid, at anlægsarbejderne i Grønland kommer i gang, og da der her i tinget et par gange i den senere tid er stillet spørgsmål om, hvorvidt det stadig var vor opfattelse inden for Grønlandsadministrationen, at anlægsarbejderne kunne reddes igennem i år, skal jeg kort ridse op, hvordan situationen er i dag.

Den vurderes således, at hvis strejken ophører den 15. maj, altså i morgen — jeg gør opmærksom på, at min oversigt kun vedrører Vestgrønland, idet anlægsarbejderne i Nord- og Østgrønland først påbegyndes om et par måneder — skulle der efter de oplysninger, der forelå indtil i formiddag, være mulighed for inden for indeværende sæson tilstrækkelig hurtigt at skaffe tilstrækkelige mængder af materialer til anlægsarbejderne til hele Grønland. Det ser også ud til, at spørgsmålet om folk til anlægsarbejderne skulle blive løst. Det ser ud til, at 6-8 pct. af det samlede antal arbejdstimer i sæsonen 1961 er tabt. Dette er naturligvis også mere end tilstrækkeligt, fordi det betyder, at et og andet anlægsarbejde må udskydes til 1962. Dette forholdsvist gunstige resultat af opgørelsen over anlægssituationen bør ikke sættes over styr nu ved en yderligere forlængelse af transportstrejken, der jo så hårdt kan ramme netop det grønlandske samfund, hvor både anlægssæsonen og besejlingsmuligheden er forholdsvis begrænset. Blot en kortvarig forlængelse af strejken ville medføre, at det ene og det andet presserende anlægsarbejde måtte udskydes til næste år, og da hele anlægsvirksomheden i de nærmest kommende år helst skulle accelerere, må der ikke være en alt for stor rest fra i år, som kan virke tyngende og hæmmende på den kommende, nødvendige udvidelse af anlægsarbejdet.

Konklusionen bliver da, at så godt som alle opgaver i det for i år foreliggende arbejdsprogram vil, som det ser ud i dag og under de lige anførte forudsætninger, kunne gennemføres omend med nogen forsinkelse. Det er tanken at søge samtlige årets opgaver på det anlægsmæssige område gennemført, men således, at eventuelle opgaver, som viser sig at blive mere forsinket end forudsat, standses på et passende tidspunkt i sommer, så at der ikke bliver tale om væsentlige fordyrelser.

Hvad angår selve sejladsen, altså transporten af byggematerialer og ikke at forglemme forsyninger af de almindelige brugsvarer, er det planlagt at ekspedere og sende til Grønland, altså Vestgrønland alene, ikke mindre end 11 skibe i sidste halvdel af maj måned. Men som det måtte være fremgået af det, jeg allerede har sagt, er

[Ministeren for Grønland.]

det nu, der skal sejles, hvis strejken ikke skal få uoprettelige følger i Grønland både på den ene og den anden måde. Det er forpligtende, at Grønland ligger så afsides, som det gør. Derfor må denne transportstrejke standses alene for Grønlands skyld.

Det kan måske synes mærkeligt, at jeg ikke hidtil væsentligt har omtalt forsyningerne i Grønland. En og den anden har måske hørt, at den ene eller den anden vare savnes det ene eller det andet sted, f. eks. i Østgrønland eller i Nordgrønland. Herom kan bemærkes og gives den oplysning, at det først er for en uges tid siden, at det første skib kom igennem til Egedesminde på grund af isen, hvilket altså ikke kommer strejken ved. Hele området nord for Egedesminde besejles først fra midten af denne måned og Østgrønland og Thule fra 1. juni eller senere. Men også det forsyningsmæssige område er vigtigt, og det er aldeles påkrævet at få sejladsen på Grønland i gang omgående. Derfor er det alene af hensyn til Grønland nødvendigt at få strejken afviklet så hurtigt som muligt, hvorfor det må være let for mig at tage stilling i denne sag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Per Hækkerup: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Da der foreligger indstilling fra grupperne, skal jeg allerede i indeværende møde lade foretage valg af det udvalg, som det nu blev besluttet at nedsætte.

Man gik altså til:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående: forslag til lov om afgørelse af de mellem visse organisationer af arbejdsgivere og arbejdere bestående uoverensstemmelser.

Valgt blev: *Per Hækkerup, H. Larsen (Bjerre), Helge Nielsen, Peter Nielsen, Carl Petersen, Hans Rasmussen, Peter Ravn, Robert Sørensen, Baunsgaard, Erik Eriksen, Jens Chr. Christensen, Thisted Knudsen, Axel Kristensen, Poul Sørensen, Poul Møller, Adolph Sørensen og Aksel Larsen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 23³⁰ med følgende dagsorden:

Eventuelt: Anden behandling af:

Forslag til lov om afgørelse af de mellem visse organisationer af arbejdsgivere og arbejdere bestående uoverensstemmelser.

Mødet hævet kl. 21⁵⁵.

81. møde.

Søndag den 14. maj kl. 23³⁰.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Eventuelt: Anden behandling af forslag til lov om afgørelse af de mellem visse organisationer af arbejdsgivere og arbejdere bestående uoverensstemmelser.

Formanden: Da der ikke foreligger betænkning fra udvalget, skal jeg lade sagen udgå af dagsordenen.

Der er herefter ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, mandag den 15. maj, kl. 2 med følgende dagsorden:

Eventuelt: Anden behandling af:

Forslag til lov om afgørelse af de mellem visse organisationer af arbejdsgivere og arbejdere bestående uoverensstemmelser.

Mødet hævet kl. 23³⁵.